

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885.   Andra Kammaren.   N:o 17.

Onsdagen den 4 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24 och 25 nästlidne Februari.

§ 2.

Nedannämnda två protokoll upplästes:

År 1885 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr von Ehrenheim, Pehr Jakob, f. d. Statsråd ..... med 24 röster, efter lottning med Grefve C. M. C. Lewenhaupt, hvilken jemväl erhöillit 24 röster.

Öfrige fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor	med 48 röster,
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, f. d. Kansliråd	” 48 ”
Herr Larsson, Liss Olof, i Vestannor, Hemmanssegare	” 48 ”
Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, f. d. Kapten	” 48 ”
Herr Richter, Fredrik, Sekreterare	” 48 ”
„ Törnebladh, Henrik Ragnar, Lektor	” 48 ”

Suppleanter:

Herr Westman, Carl Claes Abraham Gother, Kamrerare, med 47 röster,

Herr Olsson, Ola Bosson, i Maglehult, Riksdagsman	med 46 röster,
” Tottie, Henry, Grosshandlare	” 45 ”
<i>Patric Reuterswärd.</i>	<i>A. G:son Bennich.</i>
<i>Anders Persson.</i>	<i>A. P. Danielson.</i>

År 1885 den 3 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Friherre Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel, Öfverste-kammarjunkare	med 48 röster.
--	----------------

Öfrige fullmäktige:

Herr Anderson, Frans Albert, Kammarråd	med 48 röster,
” Johansson, Johan, i Noraskog, Riksdagsman	” 48 ”
Friherre Nordenfalk, Johan, f. d. Riksdagsman	” 48 ”
Herr Samzelius, Per, Statskommissarie	” 48 ”
” von Stockenström, Carl Reinhold Polhem, Bruks-egare	” 48 ”
” Åbergsson, Anders Victor, Justitieråd	” 48 ”

Suppleanter:

Herr Biesert, Johan Christian Niklas, Bruksegare	med 48 röster,
” Dahl, Carl Emil, Grosshandlare	” 47 ”
” Ericson, Carl Wilhelm, Öfverstelöjtnant	” 46 ”
<i>Patric Reuterswärd.</i>	<i>A. G:son Bennich.</i>
<i>Anders Persson.</i>	<i>A. P. Danielson.</i>

Dessa protokoll lades till handlingarne; och skulle Riksdagens Kanslideputerade genom utdrag af protokollet om dessa val under-rättas för afgifvande af förslag till så väl förordnanden för de valde som skrivelser till Kongl. Maj:t med anmälan om de försiggångna valen.

§ 3.

Upplästes ett till Kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Riksdagsmannen L. Jönsson lider af bronchitis subacuta och har därför behof att hålla sig inne, intygas.
Stockholm den 4 Mars 1885.

M. Sondén.

Med. Dr.

§ 4.

Efter föredragning vidare af Herr *Joh. Ohlssons* i senaste sammanträdet afgifna, då bordlagda motion, N:o 150, blef densamma hänvisad till behandling af Konstitutions-Utskottet.

§ 5.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1; och
Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2.

§ 6.

Till fortsatt handläggning företogs härefter Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, dervid i ordningen först förekom:

Punkten 7,

som bifölls.

Punkten 8, mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

*Angående
nedsättning i
reservations-
anslaget till
landsstaterna
i länen.*

I detta moment hemställde Utskottet, att Riksdagen måtte nedsätta den del af anslaget till "landsstaterna i länen", som är reservationsanslag, från 95,000 kronor till 90,000 kronor, eller med 5,000 kronor.

Efter föredragning häraf anförde

Herr J. Rundbäck: Om det än å ena sidan tillkommer en representantförsamling att befordra och utföra tidsenliga reformer samt tillse att erforderliga medel finnas för fyllandet af statens behof, måste den åter å andra sidan iakttaga all möjlig varsamhet, på det att allt för mycket penningar icke må hopas i statens kassor samtidigt med att folket sjelft lider betryck. Hvad nu angår reservationsanslagen under den förevarande hufvudtiteln, kan jag icke undgå uttrycka den mening, att Utskottet synes hafva väl lätt handskats med dem, och särskildt är detta förhållandet hvad den nu föredragna punkten beträffar.

Här har en motionär påvisat, hurusom på anslagen till landsstaten betydliga reservationer hopats dels på de ordinarie anslagen, dels på reservationsanslagen. Enligt en Stats-Utskottet lemnad utredning uppgå

Angående
nedsättning i
reservations-
anslaget till
landsstaterna
i länen.
(Forts.)

under åren 1881—1884 dessa besparingar till något mer än 69,000 kronor, d. v. s. till omkring 17,000 kronor i medeltal per år. Läggas härtill 59,069 kronor, som utgjorde reservationerna för år 1880, så visar det sig, att vid 1884 års slut besparingarne å det i landsstatsanslaget ingående reservationsanslaget utgjorde tillhopa 128,437 kronor. Härom uttalar sig nu Utskottet på följande sätt: "Ehuru den nu lemnade utredningen gifver vid handen, att stora reservationer och besparingar å landsstatsanslaget blifvit gjorda, och således den frågan bör komma under pröfning, om nedsättning — fastän naturligtvis i mindre omfattning än motionären på grund af sina beräkningar ansett vara möjligt — kan ega rum å ifrågavarande anslag, har Utskottet icke trott sig kunna föreslå en sådan åtgärd med afseende å det *bestämde* anslaget." Beträffande reservationsanslaget, säger deremot Utskottet: "Hvad åter angår den del af landsstatsanslaget, som är reservationsanslag, så har det synts Utskottet, att de stora och för hvarje år ökade reservationerna häntyda derpå, att en nedsättning af detta anslag kan ega rum."

Då det sålunda visat sig, att under loppet af fyra år besparingarne i genomsnitt belöpt sig till omkring 17,000 kronor, synes det mig som om Utskottet bort hafva tagit steget fullt ut och prutat ned anslaget till det belopp, hvartill det enligt flera års erfarenhet verkligen behöft användas. Utskottet anser emellertid, att anslaget hädanefter kommer att behövas, och har därför endast föreslagit, att det måtte nedsättas med 5,000 kronor — ett skäl, som jag icke finner vara något skäl alls. Ty om anslaget än ytterligare nedsattes, eller, med andra ord nedbringas till den summa, som närmare än nu visat sig vara fallet motsvara behofvet, så har ju Kongl. Maj:t dessutom alltid nyssnämnda besparade 128,000 kronor att disponera öfver; och derest ej heller denna summa skulle förslå, inträffar ju riksdag nästföljande år, hvilken kan anvisa nödiga medel.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört och på grund af Utskottets eget resonnement och de i utlåtandet meddelade uppgifter anser jag, att man utan den ringaste risk kan nedsätta detta reservationsanslag från 95,000 till 80,000 kronor. Och anhåller jag i enlighet härmed att få framställa följande yrkande: "att Riksdagen må nedsätta den del af anslaget till "landsstaterna i länen" som är reservationsanslag, från 95,000 kronor till 80,000 kronor eller med 15,000 kronor."

Herr Sv. Nilsson: Jag tror visserligen icke, att det kan vara särdeles farligt att nedsätta ifrågavarande anslag på sätt den siste talaren yrkat. Men jag anser, att man bör gå varsamt till väga i detta fall likasom andra. Utskottet har i sitt betänkande lemnat en utredning angående detta anslag och de derå uppkomna besparingar; men enligt uppgifter, som sedermera kommit Utskottet till handa, är det uppenbart, att å anslaget icke komma för framtiden att uppstå så stora besparingar som hittills. Tvärtom, sannolikt är, att hela anslaget kommer att gå åt, om ej öfverskridas. Vid sådant förhållande kan det icke vara skäl att vidtaga större nedsättning, än Utskottet

föreslagit. Det skulle icke komma att medföra andra följder, än att regeringen nödgades inom kort begära förhöjning i anslaget.

Jag anhåller alltså om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr J. Rundbäck: Jag ber blott att få hänvisa till Utskottets eget yttrande, då det nemligen visserligen medger anslagets behöflighet, men anser olägenheten af en nedsättning, som möjligen visar sig vara för stor, jemförelsevis mindre å reservationsanslaget än å det bestämda anslaget, enär de samlade reservationerna för en tid måste lemna medel till utgifternas bestridande. Då det nu visat sig, att under några få år besparingar till ganska stort belopp uppkommit på detta anslag, finner jag såsom sagdt ingen fara att förminska detsamma något mer än Utskottet här föreslagit. Jag anser att Riksdagen derigenom endast ådagalägger en varsamhet, som Utskottet underlåtit.

Angående nedsättning i reservationsanslaget till landsstaterna i länen.
(Forts.)

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Såsom den siste talaren omnämnt och Stats-Utskottet äfven påvisat, hafva å detta anslag reservationer uppstått till ganska stora belopp, beroende derpå att under de första åren efter anslagets beviljande detsamma icke behöfde tagas i anspråk till sitt fulla belopp. Hädanefter komma några reservationer å anslaget likväl icke att uppstå, detta dels till följd af Konungens Befallningshafvandes ökade behof af extra biträde, dels äfven af den orsak, att vikariatsersättningarne vid landsstaten måste ökas, enär länsbokhållarne i samtliga länen för länsräkenskapernas hastigare avslutande behöfval $\frac{1}{2}$ månads ledighet från andra göromål, under hvilken tid vikarier i deras ställe måste förordnas. Under år 1884 har också detta reservationsanslag tagits så i anspråk, att vid årets slut af anslagets hela belopp, 95,000 kronor, icke återstått oanvisadt mer än omkring 1,800 kronor, och under innevarande år har redan ytterligare anvisats till en Konungens Befallningshafvande en ständig förhöjning med 700 kronor i hans anslag till extra biträden och till en annan Konungens Befallningshafvande för samma ändamål 2,000 kronor, det senare dock endast för år 1885. Några reservationer å anslaget komma derföre icke vidare att uppstå. Att med anlitan af de reservationer, som redan finnas, anslaget kan under några år räcka till att bestrida de dermed afsedda behof, kan jag naturligtvis ej bestrida, men lika uppenbart är ock, att i framtiden brist måste komma att uppstå å ett anslag, som nedsättes till 90,000 kronor, då derå äro anvisade ständiga, hvarje år återkommande utgifter till belopp af 95,000 kronor eller mera, och denna brist uppstår förr, ju mera man nedsätter anslaget. Skulle Riksdagen nu vidtaga en nedsättning uti ifrågavarande anslag, så måste det ske under förutsättning att Riksdagen ovilkorligen förr eller senare får höja detsamma. Förra året nedsattes till följd af befintliga besparingar ett anslag å 2:dra hufvudtiteln, men det måste höjas i år; och detsamma blir förhållandet med nu ifrågakomna anslag, derest detta nedsättes.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Tal-

mannen proposition å de olika yrkanden, som derunder förekommit; och blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Mom. c.)

Bifölles.

Punkterna 9—12.

Biföllos.

Punkten 13.

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.*

Med anledning af en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning, hemställde Utskottet under detta moment att Riksdagen måtte på ordinarie stat bevilja till aflöning åt en föreståndare för den växtfysiologiska anstalten vid Landtbruksakademiens experimentalfält ett årligt belopp af 4,000 kronor samt medgifva, att föreståndarens lön efter innehafvarens af beställningen väl vitsordade tjenstgöring under en tid af 5 år, räknad från och med året näst efter det, då han blifvit antagen, måtte höjas med 500 kronor och efter ytterligare 5 års enahanda tjenstgöring å nyo höjas med 500 kronor, att utgå från sjettem hufvudtitelns anslag till ålderstillägg; allt dock under vilkor att blifvande föreståndare skulle vara skyldig att sjelf vidkännas de utgifter, som för aflönande af biträde eller assistent under någon del af året kunde komma att erfordras.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr J. H. G. Fredholm: På de i statsverkspropositionen anförda grunder erkänner jag, att behof af en växtfysiolog vid Landtbruksakademien verkligen finnes, men detta behof synes mig dock icke vara en helt och hållet fristående angelägenhet, utan på det allra närmaste stå i sammanhang med organisationen af Landtbruksakademiens experimentalfält i dess helhet, emedan denna institution är afsedd att såsom en särskild länk i experimentalfältets organisation ingå. För den skull anser jag, att man vid behandlingen af denna fråga icke får lemna denna organisation utan allt afseende. Då Kongl. Maj:t i sin proposition icke för densamma lemnat någon redogörelse, skall jag bedja med några ord få angifva det sätt, hvarpå arbetena vid experimentalfältet för närvarande äro anordnade.

Statsanslagen till experimentalfältet utgå med ett sammanlagdt belopp af nära 15,000 kronor, och dessutom bidrager Landtbruksakademien af egna medel till icke obetydligt belopp till utgifternas bestridande. Arbetet är fördeladt på fyra afdelningar, landtbruksafdelningen, trädgårdsafdelningen, den kemiska afdelningen och den derunder lydande växtfysiologiska afdelningen, hvilken sistnämnda det nu är meningen att göra sjelfständig. — Landtbruksakademiens experimentalfälts föreståndare är en intendent med 3,800 kronor i lön jemte fri bostad i det för sådant ändamål med en kostnad af 22,000 kronor nyuppförda hus. Arbetspersonalen utgöres, utom af den extra arbets-

styrkan, af på ordinarie stat uppförde en rättare med 860 kronor, en koryktare med 600 kronor, en kusk, en stalldräng, en trädgårdsdräng och en slöjdare med en sammanlagd aflöning af nära 3,000 kronor, hvarförutom de samtliga hafva fri bostad och fri vedbrand. Intendentens och de på landbruksafdelningen anställdes göromål referera sig hufvudsakligen till skötande af det till experimentalafältet hörande landtbruket. Detta landbruk bedrifves på en areal af 16 tunnland, deraf 10 tunnland äro gräsbärande. Ladugården består i medeltal af 5 kor, hvilka inrymmas i en byggnad, brandförsäkrad för 36,000 kronor. Förutomintendentens göromål vid landbruksafdelningen åligger honom äfven att vara frökontrollant, och för detta ändamål har Landbruksakademien till hans kostnadsfria förfogande ställt en samling därför nödiga instrument och apparater. Jag har anledning tro att det arfvode, som för frökontrollen och fröanalyserna tillkommer intendenten ensam, uppgår till vida högre belopp än den lön han såsom intendent åtnjuter. På grund af hvad jag nu haft äran andraga synes mig möjligt vara att göra besparingar, och man har sagt mig, att akademien just nu är betänkt på att vidtaga sådana. För den händelse det skulle lyckas akademien att i någon mån ned-sätta kostnaderna för förvaltningen af experimentalafältet, vill det då synas som, om åtminstone en del af den för växtfysiologen föreslagna lönen skulle af besparingarne kunna betäckas. Vidare torde kunna ifrågasättas, huru vida icke den till landtbruket upplåtna arealen skulle kunna tillgodogöras på bättre sätt än nu sker. De komiterade, som förorda inrättandet af den växtfysiologiska anstalten, säga nemligen i detta hänseende, att "de flesta och viktigaste försöken böra dock, för att ega ett för vårt land praktiskt värde, verkställas i det fria på ett mindre försöksfält"; och dessa 16 tunnland synas mig till försöksfält vara väl behöfliga, i synnerhet då i betraktande tages, att vid Landbohøiskolen i Köpenhamn har man till likartade försöks anställande ansett sig behöfva icke mindre än 22 tunnland. Skulle nu denna min förmodan vara riktig, kan jag icke annat än finna, att man måste vara betänkt på att upphöra med landtbruk såsom en särskild afdelning af experimentalafältets verksamhet; och i sådant fall torde det vara skäl taga i betraktande, huru vida icke den då obehöfliga ladugårdsbyggnaden med nödiga ändringar skulle kunna apteras till växthus.

Vidare synes mig i afseende å beloppet af den föreslagna nya lönen föreligga någon oklarhet. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet säger nemligen i sin framställning till statsrådsprotokollet, att växtfysiologens löneförmåner böra ställas i öfverensstämmelse med agrikulturkemistens, hvilken der upptages till 4,000 kronor. I sjelfva verket åtnjuter dock kemisten en lön af 5,900 kronor förutom fri bostad i den byggnad, der laboratoriet är inrymdt, och hvilken byggnad är brandförsäkrad för 52,000 kronor.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra synes mig, som om det kunde vara åtskilligt, som vore förtjent af en närmare utredning, innan Kamrarne företaga frågan till definitivt afgörande. Frågan synes mig således vara för tidigt väckt. I det outhärdliga skick, hvari hon nu befinner sig, och då jag för min del är angelägen att bereda möj-

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

lighet till vinnande af de betydliga fördelar för jordbruket, som genom anställande af en särskild växtfysiolog skulle kunna ernås, hade jag först ämnat inskränka mitt yrkande till en anhållan att anslaget skulle utgå, men med den förändring, att det tills vidare endast uppfördes på extra stat. I sådant fall hade jag trott, att det skulle kunnat låta sig göra att till nästkommande riksdag få frågan i alla dermed sammanhängande delar fullt utredd, för att Riksdagen derigenom måtte blifva satt i tillfälle att bedöma, huru densamma på lämpligaste sätt skulle för framtiden kunna ordnas. Men jag befarar att detta ändamål möjligen icke skulle kunna vinnas, i händelse Kongl. Maj:t skulle låta medel till byggnadens uppförande utgå af besparingar, hvarom talas i Kongl. Maj:ts proposition, och derigenom byggnaden komma att uppföras redan i år, emedan i sådant fall naturligtvis svårigheten att alldeles fritt och obehindradt framdeles taga frågan i öfvervägande skulle ökas. Då jag således på denna grund måste yrka afslag å Utskottets hemställan, gör jag det under uttalande af den förhoppning, att Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag inkomma med nytt förslag i ämnet.

Jag får sålunda, under yrkande om afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets hemställan, föreslå, att Kammaren bibehåller det nu "till befrämjande af jordbruk och landtmannanäring" utgående anslag vid sitt nuvarande belopp, 41,450 kronor.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Uti en tidpunkt, då svenska jordbruksnäringens ställning i flera hänseenden ingifver bekymmer, torde det väl vara skäl att söka hjälp äfven der, hvarest hjälpen kanske säkrast står att finna, nemligen hos vetenskapen. Det har under senare tider allmänt erkänts, att den experimentella växtfysiologien utgör en kraftig häfstång till landtbrukets höjande och i fullt lika grad som agrikulturkemien är värd att kallas till hjälp för dess främjande. Den försöksanstalt, hvarom nu är fråga, har just till ändamål att göra de resultat, hvartill man genom de växtfysiologiska undersökningarna kommit, praktiskt användbara för den svenske jordbrukaren. Anstalten skall verkställa undersökningar om våra kulturväxters förekomstsätt och vilkoren för deras lif samt utredning om de sjukdomar, hvaraf de lida, äfvensom lemna råd och upplysningar rörande botemedlen för dessa sjukdomar. Den skall sysselsätta sig med frågor som för svenska jordbruket äro af särskildt intresse, såsom om våra frösorers beskaffenhet, den nordiska vegetationens hastiga utveckling o. s. v. Huru mycket en sådan anstalt är af behovet påkallad har erkänts i andra länder, och i Danmark har en dylik kommit till stånd genom en enskild mans storartade frikostighet. Representationen har ju ock redan erkänt behovet af en sådan anstalt, när den dels år 1876 beviljade anslag till ett växthus för försöksanställande, dels nämnda år och sedermera årligen anslagit medel till aflönande af en botanist, som skulle leda dessa försök. Att anstalten sedan dess gjort nytta kan icke bestridas, om än icke så stor nytta, som man kunnat förvänta, men detta har berott på två omständigheter, dels derpå att växthuset, som varit afsedt för de numera af vetenskapen utdömda vattenkultur försöken, är alldeles olämpligt, hvarom

en hvar vid besök å stället lätt kan öfvertyga sig, och dels derpå att det ringa anslaget — 1,000 kronor — åt anstaltens föreståndare icke medgifvit att till sådan erhålla en person, som kunnat egna sin tid odeladt åt anstalten. Försöken hafva derföre anstålts endast tre månader under sommaren, hvilket varit alldeles otillräckligt; dylika försök kunna icke afbrytas på hösten för att fortsättas följande sommar.

Nu har Landbruksakademiens förvaltningskomité begärt ökad anslag. Den föregående talaren har sagt att frågan härom ännu icke vore nog utredd, men jag ber då få erinra, att i frågan äro hörda en mängd auktoriteter, och att saken har på det varmaste tillstyrkts af alla, deribland särskildt af professorerne i botanik vid universiteten och Stockholms högskola. Egentligen har icke heller behofvet af den ifrågavarande institutionen bestridts af den ärade talaren, men han yttrade, att man borde tillse om icke saken kunde ordnas så, att något särskildt anslag för ändamålet icke erfordrades, samt att han ansåge frågan stå i sammanhang med organisationen af experimental-fältets landbruksafdelning. Jag kan icke inse detta eller att icke hvardera frågan skulle kunna behandlas hvar för sig. För att emellertid visa att utan ökade statsanslag medel skulle kunna beredas för det ifrågavarande ändamålet, omnämnde han att det finnes en föreståndare för experimental-fältets landbruksafdelning med 3,800 kronors lön och fri bostad samt att derjemte vore anställd en stor personal för skötseln af de 16 tunnland jord, hvaröfver anstalten förfogade och han antydde att om indragningar här skedde, Landbruksakademien skulle kunna med egna tillgångar bekosta anstalten. I förbigående vill jag omnämna, att hvad den anförda siffran 16 tunnland angår, tror jag den icke vara riktig, utan utgöres arealen, efter hvad jag vill erinra mig, 27 tunnland. Hvad åter den stora personalen angår, kan jag meddela, att förvaltningskomitén helt nyligen fattat beslut om indragande af två bland de befattningar han omnämnde, nemligen en trädgårdsdrängs- och en slöjdarettjenst. Men äfven om man minskade anslagen till landbruksafdelningen, tror jag ändock icke att derigenom medel skulle kunna erhållas till en växtfysiologisk anstalt; de medel, som kunna komma att besparas genom de åtgärder komitén vidtagit, och genom de ytterligare indragningar som kunna ifrågakomma, behöfvas i allt fall, ty experimental-fältet går med förlust. Talaren ifrågasatte att landbruksafdelningen kunde upphöra. Men — landbruksakademiens egendom är ju, som namnet antyder, ett experimental-fält. Försök skola anställas och för deras ledande fordras en föreståndare. Försöken afse innevarande år, bland annat, olika fröblandningar på fleråriga vallar. Han anförde vidare att frågan icke vore tillräckligt utredd; Kongl. Maj:t hade såsom aföning åt växtfysiologen begärt lika belopp, som det åt agrikulturkemisten anvisade, eller 4,000 kronor, men agrikulturkemisten hade i verkligheten en högre aföning. Dermed förhåller det sig dock så, att, för att akademien skulle kunna åt sig förvärfva den nu varande innehafvaren af tjänsten, ansåg sig akademien böra af egna medel tillägga honom ett lönetillskott, motsvarande de ålderstillägg, hvartill han varit berättigad, om han qvarstannat vid sin befattning i Upsala; men sjelfva

*Angående
anslag till
aföning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

lönen af statsmedel har Kongl. Maj:t bestämt till 4,000 kronor och det är ju för öfrigt denna bestämda summa 4,000 kronor Kongl. Maj:t nu af Riksdagen äskat.

Då, så vidt jag kan finna, här föreligger ett verkligt behof för landtbruket, som man vill tillgodose, hoppas jag att Kammaren icke skall tveka att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Månsson: Herr Civilministern har framhållit att uti i frågarande förslag föreläge ett sätt att hjälpa jordbruket i dess betryckta ställning. Det må vara sant att förslaget kan innefatta en hjälp åt vissa jordbrukare, nemligen sådana, som egentligen äro representanter för landbruksakademien och sådana, som icke känna tyngden af svåra skatter eller tryckas af de bördor, som vårt indelningsverk och våra grundskatter m. m. medföra; men för de jordbrukare, som känna tyngden af dessa bördor och hvilka verkligen behöfva hjälp, tror jag icke att den föreslagna åtgärden skall lända till någon nytta. Förhållandet är nemligen det, att dessa jordbrukare, till följd af den tryckta ställning, hvori de befinna sig, icke förmå att göra sig till godo de fördelar, som man med förslaget möjligen åsyftar att åstadkomma. Det har i protokollet till statsverkspropositionen blifvit yttradt att många myndigheter blifvit hörda i denna sak. Så är också förhållandet. Frågan har egentligen utgått från botanisten vid landbruksakademiens experimentalfält; föreståndaren har sedan förordat densamma, icke första gången 1882, utan 1884; den har sedan ytterligare förordats af dels professorer från våra universitet och dels af professorer i den af landbruksakademien tillsatta komité. De som förordat förslaget äro således allesammans vetenskapsmän, de der icke hafva den praktiska kännedom om landtbrukets behof, som man kunde hafva rätt att fordra af personer, hvilkas yttranden infordrats angående inrättande af en institution, sådan som denna, hvars praktiska nytta först då skulle blifva ådagalagd, om verkliga jordbrukare finge afgifva sitt utlåtande. Det har blifvit sagdt att den föreslagna åtgärden skulle vara så utomordentligt nyttig med hänsyn särskildt till frökontrollen. Men vi hafva ju frökontrollsanstalter på flera ställen i landet, vi hafva vid våra landbruksinstitut både kemister och botanister anstälde m. m., vi hafva således redan nu allt hvad jordbruket i dess helhet kan tillgodogöra sig. Finnas personer, som skulle få någon särskild nytta af åtgärden i fråga, så må det bero på dem sjelfve att genomföra densamma; det synes mig vara lämpligare än att påtvinga en ytterligare börda på personer, som omöjligen skulle kunna bära den, åtminstone icke förr än Riksdagen och regeringen utjemnat de gamla och orättvisa skattebördorna.

Här är för öfrigt icke fråga om blott 3,000 kronor, utan frågan gäller äfven kostnaden för en byggnad, 20,000 kronor, ehuru denna kostnad icke är synlig, emedan den utgår från tillgängliga besparingar. Sammanlagda kostnaderna skulle således uppgå till 23,000 kronor.

För min del skall jag således såsom representant för den del af den jordbrukande klassen, som hårdast tryckes af skatter, be att få yrka afslag på den gjorda framställningen.

Häruti instämde Herrar *Sven Andersson* och *A. G. Jönsson*.

Herr Grefve Sparre anförde: Det var för mig i sanning oväntadt att höra att en man, som egnat sig åt landtbrukets vetenskapliga behandling, skulle motsätta sig ett förslag, som har till syfte att utveckla och befrämja insigterna inom landtbrukets områden. Jag befarar att anledningen härtill kan vara — hvad som icke så sällan inträffar — att missnöje med någon viss person eller med det sätt, på hvilket ett anslag blifvit användt, föranleder dertill, att man ogillar hela institutionen. Ett sådant förfaringssätt är mera än beklagansvärdt. Hvar och en sak må bedömas för sig och hvarje person för sig. När man talar om jordbrukets sorgliga ställning för närvarande, till följd deraf att massor af cerealier från Amerika slungas öfver hela Europa och orsaka ett prisfall, som gör, att jordbruket icke längre kan bära produktionskostnaderna, så svarar man: det kan icke hjälpas, det strider mot frihandelns principer att sätta tull på jordbruksalster; förbättnen därför med vetenskapens tillhjälp edert jordbruk, så att det kan uthärda konkurrensen med af naturen för sädesproduktion mera lyckligt lottade länder. Således mera arbete, mera rationelt behandlingssätt af jorden skall verka till bättre förhållanden eller rättare förekomma den ruin, som nu hotar. Kommer åter regeringen och föreslår en vetenskaplig institution, som skulle bidra till utvecklingen af ett rationelt jordbruk, svarar man: nej, det tjenar ingenting till, emedan den institution vi redan hafva verkat på ett i mera eller mindre mån otillfredsställande sätt. Om så är, låtom oss då förbättra denna institution, men då regeringen påvisar ett behof som verkligen existerar, må vi bifalla hvad för dess afhjelpande erfordras, och vidtaga förändringar, der förändringar äro af nöden. Detta är rätta sättet, men alldeles icke att neka anslag, der man måste erkänna att ett verkligt behof förefinnes. Jag känner för närvarande intet större behof för jordbruket i Sverige än just att utbilda växtfysiologien. Män lemna jordbrukaren anvisning att söka ersättning för prisfallet i hans hufvudsakliga afsättningsartikel, säden, i ökad gräsodling, hvarigenom skulle kunna åstadkommas större mjölkproduktion och tillfälle till uppfödande af kreatur; men om han skall kunna vinna en sådan ersättning, måste det ske med ledning af växtfysiologiens upptäckter i fråga om sättet att sköta och behandla de olika gräsarterna. Om man jemför det arbete, som inom våra allra närmaste grannland i det afseendet utföres med hvad vi göra, måste man såsom jordbrukare skämmas. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet anförde nyss, att i Danmark kommit till stånd en dylik institution genom storartade frikostiga anslag från en enskild person, och jag skulle kunna omtala, huru i Norge den verldsbekante växtfysiologen Schrübel er nu sysselsätter sig med dessa undersökningar, mest afseende de nordiska fröens egendomliga egenskaper och värde i jemförelse med andra länders, genom hvilka undersökningars resultat möjligen kunde lemnas utsigt att afyttra till utlandet våra frön såsom utsädesfrö. De arbeten och de försök, han redan verkställt i olika delar af Norge, och den vidlyftiga litteratur, som der-

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

öfver utspunnit sig, äro af det intresse för jordbruket, att vi icke utan afund måste erkänna, att detta allt sker i det lilla, föga sädesproducerande Norge, under det att vi i Sverige hittills gjort föga eller intet. Är det under sådana förhållanden, mine Herrar, lämpligt, att Andra Kammaren, hvars representanter till en stor del utgöras af jordbrukare, skulle afslå en proposition, deri Kongl. Maj:t fäst uppmärksamheten vid ett behof, så påträngande och så af omständigheterna för närvarande påkalladt, särdeles i jernförelse med andra länders erfarenhet. Jag kan omöjligen föreställa mig det. Vi måste erkänna, att jordbrukaren, om han skall motsvara nutidens anspråk, är egentligen en tillämpare af vetenskapen. Det går icke längre an att använda gamla plöjnings- och brukningssätt. Man måste lära känna lagarne för växtföljden, för växternas alstring och produktion, med ett ord, för växtodlingen; man kan icke längre gå och famla såsom en blind, utan framåt, med öppna ögon; och endast vetenskapen kan öppna ögonen. Skulle vi då neka ett anslag, som regeringen anser för detta ändamål behöfligt? Eller skulle vi anse oss i detta fall icke behöfva vetenskapens bistånd? Jag har varit jordbrukare i öfver 40 år; men jag erkänner mig ännu stå på allra nedersta trappsteget och ser med längtan upp till hvarje möjlighet att få mina ögon öppnade.

Den siste talaren har sagt, att detta anslag icke kan blifva till någon nytta för de små jordbrukarne, som han representerar. Hvad den saken angår, mine Herrar, tror jag att vi litet hvar representera de små jordbrukarne lika väl som de stora; åtminstone känner jag det vara min förbindelse såsom representant att bevaka de smås intressen lika väl som de storas, eller till och med ännu mera, ty de stora kunna sköta sig sjelfva. Och jag tror att just för de små jordbrukarne, som icke på grund af vetenskapliga skrifter utan på grund af hvad de se för sina ögon söka förbättra sitt jordbruk, att just för dem, säger jag, de försök, som växtfysiologen utför, äro nödvändiga. Derigenom visas resultat, och det är resultatet den lilla jordbrukaren räster sig vid, icke vid teorien.

Det har äfven sagts af samme talare att vi hafva kontrollanstalter. Ja, det är sant; vi hafva lyckligtvis sådana i flere delar af riket, hvilka anstalter sysselsätta sig med kontrollen af frö, med kontrollen af gödningsämnen m. m. Men kunna vi på dem ställa de anspråken, att de i någon egentlig mån skola föra vetenskapen framåt? Jag nekar ej till, att det kan finnas en och annan föreståndare för en sådan frökontrollanstalt, som verkligen motsvarar sådana anspråk; jag känner särskildt en provins närgränsande till det län, i hvilket jag bor, der föreståndaren för kontrollanstalten gjort mycket vackra arbeten. Men om det skall blifva något af dessa arbeten, måste det finnas en centralanstalt, till hvilken de särskilda anstalterna kunna anknyta sig och meddela sina rön för att få dem pröfvade i vetenskapens skärseld. Den omständigheten således att kontrollanstalter finnas kan icke utesluta, utan måste tvärt om påkalla ytterligare behof af en anstalt, med hvilken dessa kontrollanstalter kunna sättas i beröring.

Det har slutligen talats om, att det vore viktigare att utjemna

gamla orättvisor än att försöka föra jordbruket framåt. Låtom oss icke alltid komma in på den frågan. Jag är med om att utjemna dem, jag vill göra allt hvad jag kan i den vägen och äfven Kongl. Maj:t har ju vid denna riksdag framställt förslag om deras minskning i högst betydlig mån. Men kan den omständigheten, att vi skola arbeta i detta syfte, vara ett skäl mot att söka lyfta jordbruket? Äfven om de försök, som nu göras af oss, att genom tullar något motverka öfversvämningen af spanmål, skulle lyckas, så äro de anspråk, som i detta afseende framställas, så ofantligt ringa, att vi visserligen icke i någon mån motse att kunna utestänga den utländska spanmålen, utan den kommer således fortfarande att öfversvämma oss. Men hvad vi afse är just att uppmuntra jordbrukaren till ytterligare ansträngningar för att kunna bibehålla sitt bestånd och att ytterligare uppmana honom till sådana försök. Representationen bör derföre visa honom det behjertande att lemna anslag till en vetenskaplig anstalt, utan hvilken han icke kan vägleda sig.

Jag vågar icke efter de grundliga anföranden, som i detta ämne blifvit hållna, och i synnerhet efter Herr Civilministerns yttrande längre upptaga herrarnes tid, utan får jag för min del anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Herr *Wretlind* instämde med Herr Grefve Sparre.

Vidare yttrade

Herr Nils Petersson: Med all aktning för sparsamhet, en sak, för hvilken jag tror mig icke vara obenägen, anser jag mig dock ej kunna biträda deras åsigt, hvilka vilja afpruta det nu ifrågavarande anslaget. Jag tror verkligen, att man här sammanblandar för många saker och att man går för långt, då man säger att hvad nu är förslaget icke skulle vara till någon hjälp för jordbruket. Jag erkänner att jordbruket i sin helhet icke derutaf skulle hafva all den hjälp, man önskar och behöfver; men då man säger att hela saken icke skulle komma till godo andra än dem, som representeras af landbruksakademien, säger man för mycket; då har man antingen icke gjort sig reda för hvad frågan gäller eller också nekar man utan alla skäl. Saken skall ovilkorligen gagna jordbruket, ty denna växtfysiologiska anstalt kommer att egna sig uteslutande åt undersökningar, som afse jordbruksalster, såsom spanmål, utsädesfrö m. m., under det eljest de växtfysiologiska undersökningarne sträcka sig till växterna i allmänhet; och att det skall vara till nytta för jordbruket att man sysselsätter sig med en enda gren, ligger i sakens natur. Att vi behöfva sådana undersökningar, torde ej vara så alldeles obekant. Jag vill i det afseendet endast hänvisa till den lilla brochyren om potatisjukan. Jag försäkrar, att jag anser den saken ensam vara värd de penningar, som här är fråga om. Vi jordbrukare behöfva nog understöd i många andra afseenden; men den sak, hvarom nu är fråga, är för oss ganska vigtig.

Huruvida landbruksakademien eller landbruksinstitutet är den

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

lämpligaste platsen för ifrågavarande anstalt, vågar jag icke inlåta mig på att bedöma, men med den kännedom jag möjligen själf eger i denna sak, tror jag, att det skulle blifva billigare om en sådan anstalt befve förlagd på ett enda ställe än om flere sådana skulle uppstå på olika platser i landet.

Det är dessa skäl, som föranledt mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Kunna vi ej hjälpa jordbruket i det hela, så anser jag dock äfven små bidrag böra af oss med tacksamhet emottagas. Jag vill endast tillägga, att om det skulle uppstå betänkligheter mot att förlägga ifrågavarande anstalt på det föreslagna stället, så kan man ju uppföra anslaget på extra stat för ännu ett år och sedermera möjligen bereda någon lämpligare plats.

Jag har med dessa ord blott velat visa, att jag vill sakens framgång. Jag tror för min del, att frågan kan lösas på flere sätt, men för närvarande yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Friherre Fock: Jag begärde ordet för att med några ord bemöta den förste talaren i hans sakrika och hofsamma yttrande. Han antydde först och främst — så vida jag rätt uppfattade hans ord — att om besparingar vid anstalten, sådan den nu är, verkställes, så borde derigenom medel kunna beredas för det ifrågavarande ändamålets uppfyllande.

Förhållandet är emellertid, såsom från statsrådsbanken blifvit anfördt, att förvaltningskomitén redan gått i författning om dylika besparingars verkställande, och detta bland annat af det skälet — jag erkänner det öppet och villigt — att förvaltningskomitén hvad experimentalfältet beträffar, under senaste tiden lefvat öfver sina tillgångar. Fältet står till akademien och dess fonder i skuld och för dennas fyllande komma inskränkningar att ske såväl i den möjligen allt för talrika personalen som i aflöningar m. m.; men hvad som härigenom kan vinnas, är enligt mitt förmenande ingenting annat, än att utgifter och inkomster bringas i jernhöjd med hvarandra. Det blir inga medel öfver, hvarmed man skulle kunna åstadkomma ifrågavarande växtfysiologiska institution, med mindre man gjorde sådana indragningar, att hela anstaltens ändamål i andra rigtningar mer eller mindre äfventyrades. Den ärade talaren antydde till exempel i den vägen, att det egentliga landtbruket skulle kunna upphöra, den öppna jorden användas för den växtfysiologiska anstaltens ändamål och att ladugården och dess byggnader äfven skulle kunna användas för att deruti inrymma sistnämnde anstalt, i följd hvaraf ladugårdsskötseln således skulle upphöra. Men vid experimentalfältet finnes äfven en annan ytterst viktig institution, nemligen den agrikulturkemiska, och för denna behöfves ovilkorligen ett landtbruk, för att förse den med nödig undersökningsmateriel. Der pågå i närvarande stund t. ex. säkerligen ganska lärrika undersökningar i fråga om mjölkhushållningen och för sådana undersökningars verkställande fordras ovilkorligen en ladugård och kreatur med bestämd och med afseende å försöken ordnad utfodring o. s. v. Det är min fulla öfvertygelse att, om besparingar skulle göras till en sådan utsträckning, att utan särskildt statsbidrag växt-

fysiologen derigenom kunde erhålla skälig aflöning, måste detta verka menligt på hela institutionen i många andra hänseenden. I öfrigt ber jag få erinra derom, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag blifvit förordadt af flere af vårt lands mest framstående vetenskapsmän. Förslaget är i sina detaljer granskadt såväl af dem som af personer med rent praktisk erfarenhet; och jag vet sannerligen icke, hvilken ytterligare utredning kan önskas. Hade den förste talaren för sådant ändamål yrkat en återremiss, skulle jag-kunnat fatta hans förslag, men att yrka, det Kammarern på hans utredning ensamt skall afslå ett anslag, som är af så kompetenta personer förordadt, det kan jag icke vara med om. Jag kunde här sluta, men en annan talare har yttrat några ord, som tvinga mig att också svara något derpå. Han har yttrat sig emot vetenskapen och vetenskapens idkare såsom opraktiske, och att deras arbeten gagna egentligen icke de små, utan de store. Mine herrar! Med hvad skäl faller man ett sådant uttryck i vår tid, då man icke kan taga tio steg utan att mötas af vetenskapens välsignelser just inom det praktiska lifvet? Nej, vetenskapen är icke opraktisk. Det fans visserligen en tid, då vetenskapsmännen instängde sig i sina laboratorier och arbetsrum samt blott arbetade för teoretiska mål. Det var en stor tid äfven denna. Men nu har en annan inträdt. Vetenskapen har trängt ut i det praktiska lifvet och dess frukter spåras öfverallt. Vetenskapen värmer och lyser numera både i palats och koja, både i kyrka och skola, den befruktar såväl det lilla som det stora fältet. Jag har velat uttala detta blott för att inlägga en protest mot det yttrandet, att vetenskapen endast gagnar de store, icke för att taga vetenskapen sjelf i försvar, ty den försvarar sig nog sjelf.

I detta anförande instämde Herrar *Key*, *Schenström*, *Ekman*, *Fredenberg*, *Roth* och *Thermænius*.

Härefter anförde

Herr Lyttkens: Här har under öfverläggningen inblandats för denna fråga alldeles främmande ämnen. De talare, som gjort detta, redo hvar och en på sin käpphäst. Den ene talade om tull på lifsförnödenheter, den andre om indelningsverkets afskaffande. Dessa två frågor hafva icke någonting med den nu förevarande att göra; jag protesterar mot en dylik inblandning.

Jag har under öfverläggningen icke hört någon den ringaste invändning göras mot nyttan af inrättandet af en växtfysiologisk anstalt. För min del är jag lifligt öfvertygad om vigten, behofvet och nyttan af en sådan inrättning, och det har för mig länge varit en åstundan, att en sådan inrättning skulle komma till stånd. Men, mine Herrar, huru varm vän af en dylik anstalt jag än är, kan jag icke undertrycka den tanken, att vi äfven i denna fråga skulle kunna åstadkomma ett resultat med redan tillgängliga medel; jag tror att flera institutioner redan finnas, som med de krafter, hvaröfver de disponera, skulle kunna göra detta. Jag vill blott nämna en sådan inrättning; och

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

det är vetenskapsakademien. Den har en professor i botanik; den eger stora fonder. Akademien sålde nyligen tomter för omkring 1,000,000 kronor. Endast räntan på detta kapital efter så lågt som fyra procent utgör 40,000 kronor om året. Hvarför skulle vetenskapsakademien kunna arbeta äfven i denna rigtning? Hvarför skulle den icke kunna för dessa medel inrätta en växtfysiologisk anstalt? Det skulle väl icke ligga utom dess verksamhetskrets eller under dess värdighet att gå landtbruket tillhanda och låta sina vextfysiologiska undersökningar sträcka sig äfven till de odlade växterna? Jag vet icke, hvarför icke akademien med sina tillgångar, botanisk trädgård, växthus och lärde män skulle kunna arbeta i denna rigtning, utan liksdagen blifva tvingad att gifva ut penningar för ändamålet. Jag vet väl, att jag får till svar på dessa frågor, att vetenskapsakademien är afsedd för andra ändamål, men jag anser den icke dess mindre böra kunna göra detta.

I likhet med den förste talaren trodde jag, att besparingar skulle kunna göras vid landtbruksakademiens experimentalfält, så att äfven der skulle kunna åstadkommas medel för ifrågavarande ändamål, men i olikhet med honom hade jag mig icke bekant, att landtbruksakademien redan gått i författning om att göra några sådana. Det förvånar mig blott, att de utmärkta män, som stå i spetsen för den samma, icke förr gjort det. En talare här uppgaf nyss, att dessa besparingar gjorts blott för att få debet och kredit att gå ihop. För min del tror jag dock, att dessa besparingar och sådana på andra utgifter skola, när de blifva lediga och icke behöfva användas till andra utgifter, väl räcka till för det nu ifrågavarande ändamålet; och jag vet icke, hvarför de då icke kunna användas dertill. Jag känner icke detaljerna härvid, men när landtbruksakademien i så många år lemnat fyllnaden till den brist, experimentalfältets underhåll åsamkar, och denna brist nu genom besparingar är undanröjd, kunna de besparade medlen ju nu användas till den föreslagna anstalten.

Jag begärde ordet hufvudsakligen för att med anledning af det så ofta hörda talet om egennyttan hos landtbrukaren, att han vill draga allt till sig, få nämna, att vi dock vilja, att äfven det som sker till förmån för landtbruket, äfven skall göras med besparing, och att vi således böra i främsta rummet söka inrätta denna anstalt med de medel, vi redan hafva, och icke skapa oss en ny utgift och kostnad, när vi kunna få, hvad vi önska, med redan tillgängliga medel. Jag medger villigt det myckna vackra af hvad den siste talaren sade. Han hade rätt deri, att vetenskapen gått ut till allt folk och gjort sig till godo budet: "gack ut till allt folk och lärer dem". Men då detta är en sanning, hvarför skulle då icke de redan bestående vetenskapliga institutionerna kunna taga denna sak om hand, hvilket nog låte sig göra, om de ville hushålla litet bättre? Hvarför vilja de icke äfven i vårt land arbeta i de praktiska yrkenas tjänst utan blott och endast i teoretiskt vetenskapligt afseende, och hvarför låta de icke sina rön gå ut till den arbetande allmänhetens tjänst och till dess lärdom? Nej nu skall man hafva en särskild institution för ifråga-

varande ändamål, ty vetenskapsmännen hafva hittills icke gjort något derför och tyckas icke vilja arbeta härför.

Jag vill icke göra något yrkande på afslag, men jag skall förena mig uti den förste talarens yttrande att ordet "ordinarie" uteslutes, så att anslaget beviljades på extra stat, ty derigenom kunde man ett annat år åter taga upp denna sak, hvarjemte ett sådant beslut kunde blifva en fingervisning för vederbörande att tillse, huruvida icke besparingar kunna göras på något annat håll för tillgodoseende af ifrågavarande ändamål, eller om ej redan befintliga institutioner med sina rika tillgångar skulle kunna åläggas att arbeta uti den rigtning, som afses med den föreslagna anstalten.

Herr Wagenius: Det nämndes af en talare på skånebänken, att denna sak icke hade någon betydelse för de mindre jordbrukarne, hvilkas talan han företrädesvis tycktes vilja föra. Jag är också en representant för samme jordbrukare och sjelf är jag en mindre jordbrukare, ty det prestbol jag brukar är endast $1\frac{1}{4}$ mantal. Den ärade talaren ansåg, att det icke vore värdt att söka hjälpa jordbrukarne till en förbättrad ställning på det sätt nu föreslagits, utan enda räddningen vore nedsättning i skatterna. Ja det är godt och väl; men jag håller före att den ena hjälpen icke bör utesluta den andra eller göra den öfverflödig. Man kan nemligen hjälpa en sak på två sätt, positivt och negativt. Ett positivt sätt att hjälpa landtbrukarne anser jag vara, att de som hafva makten i sin hand understödja och befordra allt, som verkligen länder till gagn för så väl den större som den mindre jordbrukaren, och dertill måste vi väl räkna inrättandet af en växtfysiologisk institution. Jag behöfver icke uppräknad hvad växtfysiologen skulle hafva att göra, ty det har chefen för Civildepartementet redan omnämnt; men det är tydligt, att den nytta, han är i tillfälle att göra, kommer så väl den mindre som den större jordbrukaren till godo. Ty det är väl icke meningen att han skall göra sina undersökningar och observationer endast för sig sjelf, utan hela den jordbrukande allmänheten skall få kännedom om resultatet af hans forskningar, och derigenom få alla godt af hans arbete. Jag förmodar också det varit regeringens mening, att han skulle sättas i tillfälle att fylla sin uppgift på detta sätt.

Det går icke längre an för en jordbrukare att sköta sitt jordbruk såsom far och farfar gjort; han är tvungen att följa med sin tid, taga kännedom om och rätta sig efter vetenskapens forskningar och rön. Med alla dessa skäl för ögouen kan jag icke se annat, än att jordbrukarne skulle begå nära nog ett sjelfmord, om de vägrade bifall till detta anslag.

Jag yrkar sålunda bifall till Utskottets förslag.

Herr Månsson: Endast ett par ord med anledning af talarens på stockholmsbänken mot mig rigtade yttrande, att jag skulle hafva uppträdt emot åsigten om vetenskapens stora betydelse för vårt land. Så har jag aldrig vare sig tänkt eller yttrat; men jag har sagt att den ställning, hvori de mindre jordbrukarne befinna sig, icke alltid

Angående
anslag till
afstönning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)

tillåter dem att i praktiken tillämpa de vetenskapliga uppfinningarne. Jag vill härmed ingalunda hafva förnekat vetenskapens stora betydelse vare sig med afseende på landtbruket eller i öfrigt; jag anser endast, att vetenskapen stundom går så långt, att det ibland blir svårt för den praktiske jordbrukaren att följa med, och att speciellt de mindre jordbrukarnes ställning omöjliggör redan nu för dem att tillgodogöra sig dylika institutioners rön. Derfor är jag rädd för att bilda ännu en ny institution för vetenskapliga undersökningar till gagn för jordbrukarne.

Att den siste ärade talaren skulle vara med om hvad här föreslagits, bör naturligtvis icke förvåna någon, då man ju vet att presterna i allmänhet äro i bättre ställning än alla andra jordbrukare. De äro till exempel fria från en mängd onera och utgifter, som åligga andra jordbrukare. Man torde därför icke böra fästa allt för mycket afseende vid hvad han i detta hänseende yttrade.

Jag ber fortfarande att, icke på grund deraf att jag skulle vara afvog mot vetenskapen och dess sträfvan, utan på grund af rent praktiska skäl, få påyrka afslag på Stats-Utskottets förslag.

Friherre Nordenskiöld: Jag vill till en början i afseende å den uppfattning, som hos den ärade ledamoten på hallandsbanken gjorde sig gällande med afseende å möjligheten för svenska Vetenskapsakademien eller vetenskapsakademier i allmänhet att upprätthålla en i praktiskt syfte inrättad institution af den beskaffenhet, hvarom här är fråga, endast i förbigående anmärka, att äfven i afseende å vetenskaplig forskning och dess tillämpning för länge sedan en likadan *arbetsfördelning* gjort sig gällande som å andra områden för menskelig verksamhet. En lång erfarenhet har visat, huru ytterst nödvändig denna arbetsfördelning är, hurusom den egentlige vetenskapsmannen har att utforska naturens lagar och upptäcka dess för oss förut dolda hemligheter, hvaremot tillämpningen af de resultat, till hvilka han kommit, tillkommer andra, praktikern, teknikern, jordbrukaren och sjöfarande m. m. Samma erfarenhet visar också, att ett frångående från denna arbetsfördelning sällan leder till något lyckligt resultat. Den frågan har emellertid allt för ofta förut debatterats för att jag nu skulle behöfva längre uppehålla mig dervid.

Jag har ock begärt ordet hufvudsakligast för att meddela, att svenska Vetenskapsakademien alldeles icke har några fonder till sin disposition, som kunna användas till här ifrågavarande ändamål. De fonder, som Vetenskapsakademien verkligen disponerar, äro nemligen, på sätt statsrevisorernas berättelse utvisar, knappast tillräckliga att bestrida de utgifter, som äro oundgängliga för upprätthållande af akademiens för den fosterländska vetenskapen så fruktbringande verksamhet. Och hvad beträffar de betydliga medel, som akademien fått till sin disposition genom försäljning af den s. k. Bergianska trädgården, är dessa medels användning noga begränsad genom stadgandena i ett ytterst strängt testamente från förra århundradet. Vid flera tillfällen har akademien önskat att i någon väsentligare mån afvika från

åtskilliga föräldrade bestämmelser i detta testamente, men akademien har icke ansett sig kunna göra det, emedan akademien derigenom lätt kunde äfventyrat att förlora hela donationen. Det är således alldeles omöjligt att för en sådan praktisk institution som den här föreslagna hänvisa till medel ur den Bergianska stiftelsen. Dessutom torde det ännu dröja några år, innan dessa medel utfalla. Om Kammarens ledamöter således anse, att den institution, hvarom här är fråga, verkligen är behöflig och skulle gagna vårt jordbruk samt att följaktligen en dylik institution bör inom landet inrättas i likhet med hvad i flera af våra grannländer redan egt rum, finnes för vinnande af detta ändamål icke någon annan utväg, än att Riksdagen dertill själf anslår nödiga medel.

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson: De anfall, som blifvit rigtade emot Stats-Utskottets föreliggande förslag, tyckas mig snarare innebära afsigten att gifva en "klatsch" åt Landtbruksakademien än åsyfta afslag å det begärda anslaget. För min del synes mig dock hvarje sak böra få tala för sig; har man icke något att invända emot inrättandet af en växtfysiologisk institution och det arbete en sådan institution har till uppgift att fullgöra, kan man väl låta anstå till ett annat tillfälle att afgifva sitt klandervotum emot Landtbruksakademien, hvilket för öfrigt jag för min del icke har något emot, då jag tror att denna akademi ganska väl behöfver något lifvas upp, emedan den nu lever i mycket föräldrade former. Men jag tror tillfället dertill nu icke vara lyckligt valdt.

Att den nu förevarande frågan kan hafva något samband med indelningsverk och grundskatter, eller att de, som utgöra sådana skatter, icke skulle kunna tillgodogöra sig fördelarne af nu ifrågasatt vetenskap, kan jag för min del icke förstå. Jag hyser tvärtom den föreställning, att i främsta rummet de som äro hårdast nedtryckta af dessa skatter skola i främsta rummet vara tacksamma för det handtag och den hjälp, som skulle kunna lemnas dem nära nog utan kostnad af den ifrågasatta institutionen; och jag är derom fullt förvissad, då vi dagligen redan se så många exempel uppå att vetenskapen spridt sina välgörande verkningar icke minst ända ned till hyddan lika väl som bland de högsta klasserna af vårt folk, och det förvånar mig, om icke äfven i detta fall de fattigaste och mest betryckta jordbrukare skulle kunna tillgodogöra sig det gagu, som i förelagda fall erbjudes dem. Det misstroende, som här blifvit uttaladt emot vetenskapen, att den i förevarande fall ej skulle förstå sin sak, beklagar jag att det framkommit i denna Kammare, och jag hoppas att det icke skall gillas af svenska Riksdagen, allra minst af denna Kammare. Vetenskapen har gjort vårt land och hela världen så stora tjänster, att de icke kunna annat än med stor tacksamhet erkännas.

Man har sagt, att för det ifrågasatt ändamålet skulle kunna beredas tillgångar på annat sätt än genom särskildt anslag af statsmedel. Men det har å andra sidan blifvit oförtydligt förklaradt, att det för närvarande till ändamålet icke finnes några andra medel att tillgå. Då jag för min del är fullt öfvertygad, att detta är förhållandet, anser jag det vara till skada i synnerhet för jordbruket, om icke staten

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

söker ordna denna för oss viktiga sak, så att landets modernäring deraf räcket en hjälpsam hand.

Jag förstår icke heller, hur man kan beskylla oss jordbrukare för egennytta i sådant fall som detta, därför att man sagt att vetenskapen är till hjälp för vårt jordbruk. Jag tror att den hjälp, som gifves jordbrukaren, kommer hela landets befolkning till godo, ehuru väl jag medgifver att jordbrukaren blir den, som i första rummet får nytta af anstalten.

Nu är det visserligen sant att det icke går så fort, då det är fråga om utveckling af en vetenskap, ty dertill fordras lång tid. Så är äfven förhållandet med denna växtfysiologiska anstalt. Jag tror icke att den nytta, som dermed afses, kommer att visa sig så snart som man kanske önskat; men säkert är att den skall lemna bevis på den allra största nytta, om man nu beviljar det anslag, som blifvit begärdt, och detta sannolikt i en icke allt för aflägsen framtid. Nu skulle man kunna tycka, att det är likgiltigt, om anslaget uppföres på extra eller på ordinarie stat, och jag skulle icke kunna hafva något att deremot erinra. Men då jag är lifligt öfvertygad derom, att äfven om anslaget nu uppföres på extra stat, det i alla fall kommer att framgent utgå, emedan motståndarne så småningom nog skola blifva öfvertygade om att anstalten gör den nytta, som redan nu bebådas, och då skola vara med om att uppföra anslaget på ordinarie stat, och vid sådant förhållande anser jag det vara klokast att genast uppföra anslaget på ordinarie stat.

Då jag således är öfvertygad om att ifrågavarande anstalt skall medföra stor nytta för landet, och särskildt för jordbruket, anhåller jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag begärde ordet med anledning af den ärade talarens på hallandsbänken yttrande, att vi för detta ärendes behandling skulle vända oss till Vetenskapsakademien. En talare på stockholmsbänken har redan ådagalagt att Vetenskapsakademien är grundad på särskildt donerade fonder, som hafva ett bestämdt och en gång för alla gifvet ändamål. Jag tror således att frågan om en växtfysiologisk anstalt icke har med Vetenskapsakademien mer att göra än svaret "yxskaft" på tilltalet "Guds fred". Emellertid skall jag komma i håg saken, när nämnde talare nästa gång, mot Riksdagens uttryckliga beslut och så att säga mot all rim och reson, begär anslag för en bana genom Halland; jag skall då hänvisa honom till Vetenskapsakademien.

Jag anser mig slutligen böra tillägga ett par ord med anledning af en uppgift, som lemnades af den förste talaren. Han hänvisade till Landtbruksakademiens experimentalfält och ett der befintligt ladugårdsstall, som skulle kunna tjena till ifrågavarande ändamål. Jag vet icke om det var talarens mening, att detta stall skulle ersätta en växtfysiologisk anstalt. Jag tviflar dock på att det skulle kunna göra det. Ifrågavarande ladugård användes dessutom i och för experimenter med mjölkberedning, och som vi veta spelar denna handtering nu för tiden en stor roll. Således har denna ladugård också sitt gifna

ändamål. Jag tror för min del, att vi icke böra draga in det ena för det andra. Jag upprepar ännu en gång, att om det finnes något felaktigt vid Landtbruksakademien, så låt oss ändra det, men låt oss icke vägra anslag till en institution, som vi alla anse vara behöflig och som i vår tid är det mer än någonsin.

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

Herr Gunnar Eriksson: Jag skall icke försöka hålla något föredrag om nyttan eller icke nyttan af en växtfysiologisk anstalt. Det är nog för mig att jag tror att denna anstalt kan blifva till nytta. Det är nog för mig att veta, att om denna nytta än icke kan ses i dag, i år eller ens nästa år, den dock i framtiden ofelbart skall visa sig. Det är nog för mig att veta att jag, då jag själf mången gång varit i brydsam belägenhet vid skötandet af mitt eget lilla jordbruk och då vändt mig till vetenskapsmän och kemister för att inhemta deras råd, alltid erhållit sådana, som varit mitt jordbruk till nytta.

På dessa grunder och på de af Kongl. Maj:t anförda skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror att denna i och för sig obetydliga fråga gjort alldeles för mycket väsen af sig. Här har yrkats dels bifall, dels afslag och dels anslaget uppförande på extra stat. Jag får säga, att hur än Riksdagen beslutar i denna fråga, så går hvarken vetenskapen eller jordbruket under för det. Det betyder ganska litet. Jag hade därför icke tänkt yttra mig i frågan, men då nu inom Kammarerna så många förslag blifvit framställda, vill jag nämna ett, som inom Utskottet hade 10 röster för sig. Detta förslag innehöll att antaga Utskottets förslag med den förändring, att lönen skulle utgöra endast 3,000 kronor i stället för 4,000; och jag skall för min del nu yrka bifall till detta förslag. Orsaken hvarför jag gör det är den, att jag hört så många uttala sig för anslaget uppförande på extra stat, hvilket jag tillstår vara mycket olämpligt, då det jemväl innefattar två ålders-tillägg, det ena efter 5 och det andra efter 10 år. Med extra anslag menas ju sådana, som utgå endast för ett år, men här är ju fråga om att fatta ett beslut, som skall gälla för 10 år. Jag vill därför erinra om det olämpliga uti att sätta detta anslag på extra stat.

Jag anhåller om proposition på bifall till det förslag jag nu tagit mig friheten framställa.

I detta anförande instämde Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga.

Herr Lyttkens yttrade: Om något kan betecknas med "Guds fred, yxskaft" så vore det väl den af Grefve Sparre gjorda förbindelsen mellan *ett län* till en vest-kustbana och det nu föreliggande ämnet. Jag skall för min del icke följa honom i hans kända förmåga att åt andras yttranden gifva en helt annan betydelse, än de själfva dermed afsett; och det kan ju dessutom hända, att hans missuppfattning af hvad jag sade får tillskrivas de dåliga akustiska förhållandena i Kammarerna, i synnerhet som jag under mitt anförande antagligen vände mig emot Herr Talmannen och således icke kunde höras och upfattas riktigt af Herr Grefve Sparre, som sitter bakom min plats. Men det

*Angående
anslag till
aflönning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

var ej för att besvara Herr Grefven utan för att villigt erkänna righeten af den invändning, som gjordes af min högra granne, känd för sin alltid klara blick och säkra uppfattning, att det nemligen vore högst oegentligt att uppföra det föreslagna anslaget på extra stat, då det, såsom äfven innehållande förslag om två ålderstillägg ju kommer att hafva afseende på hvad som skall ega rum först uti en längre framtid. Detta erkänner jag, och därför vill jag också rätta mitt yrkande så till vida, att orden om ålderstilläggen måtte uteslutas. Uteslutas dessa ord och uppföres anslaget på extra stat, så kunna ju vi, som yrkat derpå, till ett annat år få klart för oss, om icke Landtbruksakademien, som dels redan vidtagit åtgärder, dels ämnar vidtaga sådana för att göra besparingar på sina omhänderhafna medel, efter hvad en talare på stockholmsbänken försäkrade skulle komma att ega rum, kunde utsträcka dessa besparingar så långt, att den sjelf kunde bekosta denna utgift eller åtminstone någon del deraf, då staten finge ersätta resten. För att således få förslaget formeligt anhåller jag, att orden om ålderstillägg måtte utgå, och anslaget uppföras på extra stat.

Hvad beträffar den omständigheten att Vetenskapsakademien icke skulle hafva med detta ärende att göra, så är den frågan naturligtvis för en person i min ställning mycket svår att afgöra, ty med den arbetsfördelning, som egt rum, och med den utveckling, som försiggår på de vetenskapliga områdena, är hvar och en vetenskapsman numera tvungen att vara specialist.

Deremot innebär det ingen orimlighet att begära, det inom Vetenskapsakademien skulle finnas medel att aflöna lämplig person för växtfysiologiska undersökningar. Jag vill dock icke påstå, att ju icke detta kan vara ett misstag. Jag anser därför att anslaget bör uppföras på extra stat, så att man finge se resultatet af de besparingar, som Landtbruksakademien påstås ämnat göra, och om icke någon del af dem kunde för detta ändamål användas, eller taga reda på, om ej af Vetenskapsakademien eller möjligen annan vetenskaplig institution denna sak kunde bringas till utförande utan att nu behöfva bilda en ny tjenstemannabefattning med sin assistent och vaktmästare m. m.

Jag anhåller, Herr Talman, om proposition derpå att anslaget uppföres på extra stat, och att orden om ålderstilläggen måtte ur Stats-Utskottets betänkande uteslutas.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Det var med anledning af en talares på elfsborgsbänken yttrande som jag begärde ordet. Han fann sig nemligen vid behandlingen af denna fråga föranledd att omnämna det oberättigade, enligt hans åsigt, uti statens mellankomst för åvägbringandet af Hallandsbanan. Om det vore så, att till denna bana hade lemnats ett statsanslag utan återbetalningsskyldighet, så hade jag kunnat förstå ett sådant tal. Men nu är det i stället så, att staten endast hade mot full säkerhet lemnat till nämnda jernväg ett lån, för hvilket staten af jernvägsbolagen tog lika hög ränta, som staten sjelf betalar. Staten kan således icke sägas hafva gjort någon förlust på den mellankomsten. Jag anser det därför, både vid detta och

äfvén vid andra tillfällen, vara oberättigadt att påstå, det staten icke bör understödja enskilda företag, hvilka äro till stort gagn för hela vårt land, i synnerhet ett företag sådant som Hallandsbanan, som i en snar framtid kommer att sammanbinda två så viktiga punkter i vårt kommunikationsväsende som Göteborg och Helsingborg, då staten kan detta göra utan att derpå göra någon sorts förlust, men väl i stället af företagets bringande till stånd kan sägas få indirekt vinst.

Hvad beträffar det nu föredragna ärendet, skall jag be att få instämman i det förslag, som afgafs af Herr C. Ifvarsson.

Herr Key: Jag skall icke mycket förlänga diskussionen, utan jag ber blott att med anledning af Herr Carl Ifvarssons yttrande få nämna några ord för att klargöra för herrarne, huru saken skulle gestalta sig, om hans förslag bifölles.

Det är ju intet tvifvel derom, att icke den nu föreslagna anstalten är af stor vikt för jordbruket. Den erhåller till uppgift att direkt på vårt jordbruk tillämpa alla de rön, som öfver hela världen göras öfver växtlifvet af den art, att de kunna vara af betydelse för växtodlingen; sålunda att pröfva och tillgodogöra oss de upptäckter; som i detta afseende göras vare sig utom eller inom landet, att här söka göra dem användbara för jordbruket under aktgifvande på de kraf, som af våra förhållanden, klimat m. m. föranledas.

Att en sådan verksamhet skall kunna lemna mycket rika frukter för växtodlingen, och på den går ju allt jordbruk i grunden ut, är ju alldeles uppenbart. Men, hvad är vilkoret därför? Jo, att i spetsen för anstalten står en verkligt dugande person. För min del skulle jag dertill önska den skickligaste och mest skarpsinniga person, som egnar sig åt den vetenskapliga undersökningen och studiet af växtlifvet i vårt land.

Om den under vanliga förhållanden arbetande vetenskapsmannen från sin kateder eller vid sitt arbetsbord på grund af bristande skarpsinne gör ett eller annat misstag, så är detta i allmänhet lätt att korrigera; följderna deraf äro icke så många och så svåra, alldenstund andra vetenskapsmän finnas, som kriticera hans arbete, innan de upptaga resultatet deraf såsom tillförlitliga, och felet kan således utsträngas ur vetenskapens annaler. Men på skarpsinnigheten och tillförlitligheten hos den växtfysiolog, som förestår en anstalt sådan som den här ifrågavarande, böra alla jordbrukare kunna lita; gör han ett misstag, så straffar detta sig omedelbart i ekonomiskt hänseende på ett ytterst svårt sätt och kan dessförinnan hafva medfört svåra förluster för dem, som deraf blifvit missledda. Det låter icke så lätt korrigera sig. Just därför är det nödvändigt, att I gören lönevilkoren sådana, att I verkligen kunnen få en föreståndare, som kan åtaga sig ansvaret och som är värdig och duglig för platsen. Om nu lönen minskas till 3,000 kronor, skolen I icke hafva någon utsigt att få en sådan föreståndare. Ty hvad fins det för andra platser, som stå en skicklig växtfysiolog till buds? Jo, förutom lärareplatser vid universiteten stå lektoraten honom alltid öppna, och såsom lektor skulle han hafva bättre lönevilkor än dem Herr Carl Ifvarsson föreslagit och såsom

*Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)

sådan är han äfven i tillfälle att genom meddelande af privat undervisning betydligt föröka sina inkomster. Följden af den ifrågasatta nedsättningen i lönevilkoren skulle sålunda blifva den, att de bästa, de skickligaste männen i facket finger I icke; och om det verkligen skulle lyckas att få en skicklig växtfysiolog på platsen, skulle han snart lemna den för att söka ett lektorat eller en profession. Hans verksamhet skulle ju ständigt ställa kraf på honom, nog stora för att så fullständigt taga hans tid i anspråk, att han omöjligen skulle kunna egna sig åt något annat. Gjorde han det senare, hvartill han genom lörens ringhet skulle blifva starkt manad, så åsidosatte han sin skyldighet, och i den ställningen förmodar jag Andra Kammaren icke vill försätta honom. Jag tror således, att om man af denna anstalt skall hafva det gagn, som man beräknat och som den efter min öfvertygelse också skall medföra, får man icke göra lönevilkoren för den blifvande föreståndaren allt för knappa.

På dessa grunder ber jag att få förorda bifall till Utskottets förslag under erinran derom, att den växtfysiologen likställda kemisten vid experimentalfältet har 4,000 kronors lön, hvilken beviljades under en tid, då penningen hade betydligt högre värde än nu. Då den platsen sist nyligen skulle besättas, var det emellertid icke möjligt att få en dertill lämplig person för 4,000 kronor, utan Landtbruksakademien måste höja lönen med ett belopp motsvarande de två ålderstilläggen, alltså till 5,000 kronor, intill dess han genom sin tjenstgöring hade förvärfvat sig rätt till en sådan tillökning.

Herr Lyth: Äfven med fara att blifva tillrättavisad af Herr Ivar Månsson, skall jag be att få tillkännagifva min åsigt i denna fråga.

Jag får då säga att jag anser, att Kammaren bör bifalla Utskottets förslag. Jag skulle gerna ha velat vara med om det af Herr Ifvarsson nys framställda förslaget, så vida icke i slutet af klämman hade funnits det vilkoret, att föreståndaren skall vara skyldig att sjelf aflöna sitt biträde. Skall han göra det med en lön af 3,000 kronor, så är jag rädd för att han icke skall kunna helt och hållet egna sin tid och sina krafter åt detta så viktiga och för jordbrukets framtid så löftesrika ämne.

Det är blott detta jag velat säga och anhåller för öfrigt att få instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Sv. Andreasson: Inom Utskottet var det verkligen mycket tal om denna lilla fråga, ty man ansåg att den kunde ordnas på flera sätt utan att man behöfde bevilja så stort anslag, som nu blifvit begärdt. I likhet med Herr Ifvarsson tror jag att lönen är något för stor, då det, enligt Utskottets förslag, verkligen kan vara litet tvifvelaktigt, huruvida den blifvande föreståndaren sjelf skall aflöna biträde under en del af året. Det kan ju bero på honom sjelf, om han vill uppoffra något för ett dylikt biträde; och gör han det icke, så är lönen alldeles för hög. Det kan också vara skadligt att gifva denne föreståndare så stor lön, ty när man en annan gång skall bestämma lönen för en annan tjänsteman, så kan man vara säker på, att det då skall göras anspråk på lika hög lön, därför att denne fått så

mycket. Jag tror det därför vara lämpligt att taga bort vilkoret om aflönande af biträde och i stället minska lönen till 3,000 kronor.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid utan inskränker mig nu till att yrka bifall till det af Herr Ifvarsson framställda förslag med den förändring, att orden "allt dock — — — erfordras" måtte utgå.

Herr Boström: Herr Talman! Jag har icke begärt ordet för att uttala mina sympatier för föreliggande fråga, ty de skäl, som tala till förmån för bifall till Utskottets betänkande, hafva redan framhållits af andra talare, och det på ett sätt, bättre än jag skulle kunna göra, utan jag har begärt ordet endast för att påpeka konsekvenserna af ett par ändringsförslag, som blifvit framställda. Herr Lyttkens har föreslagit att uppföra anslaget på extra stat, det vill säga, på nåder, då man nemligen i så fall måste år efter år bevilja ett anslag å nyo. Jag vill fästa uppmärksamheten på att, om så skall ske, det blir omöjligt för växtfysiologen att göra sådana undersökningar, som ej under ett år kunna afslutas, och att man sålunda af honom ej erhåller så stort gagn som eljest.

Vidkommande det af Herr Carl Ifvarsson framställda yrkande, hvori Herr Sven Andreasson föreslagit en modifikation, förefaller det mig egendomligt, att ledamöter af Stats-Utskottet, som icke reserverat sig utan gått in på Utskottets förslag, nu här i Kammaren uppträda med från Utskottets förslag afvikande yrkanden. Herr Carl Ifvarsson upplyste i sitt anförande, att hans förslag varit före i Utskottet. Efter den noggranna pröfning, som ärenden der undergå, har det dock icke funnits antagligt, och att skälen därför varit kraftiga nog framgå deraf, att ej någon reserverat sig. Under sådana förhållanden kan det ej anses annat än olämpligt, att utskottsledamöter i Kammarren framkomma med ändringsyrkanden.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Med Herr Boström instämde Herrar *Abr. Rundbäck, Vilh. Carlsson* och *Hammarberg*.

Herr Carl Ifvarsson anförde: Herr Talman! Då den anmärkning framstälts mot ett par af Stats-Utskottets ledamöter att de, oaktadt de icke reserverat sig i Utskottet, ändå här i Kammaren kommit fram med nya förslag, så får jag för min del nämna, att jag ansåg denna fråga vara af så ringa betydighet, att jag icke ville reservera mig mot Utskottets förslag derutinnan, oaktadt tio af Utskottets ledamöter röstade för det förslag jag nu framställt. Jag hade icke heller trott, att denna fråga här i Kammaren skulle göra så mycket väsen af sig, utan ansåg den vara mera likgiltig. Jag skulle icke heller framställt något särskildt förslag, om icke så många andra förslag redan förut framstälts. Men, då jag hörde detta, ansåg jag mig pligtig att framställa ett förslag, som möjligen skulle kunna samla pluralitet omkring sig.

Hvad man sagt derom att den af mig föreslagna lönen skulle vara

*Angående
anslag till
aflönning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)*

Angående
anslag till
aflöning åt
en växt-
fysiolog.
(Forts.)

för ringa, ber jag få bemöta dermed, att växtfysiologen ju utom lönen har fri bostad och kan få två ålderstillägg, det ena efter fem och det andra efter tio år, så att den kontanta lönen skulle efter tio år utgöra 4,000 kronor, hvartill kommer fri bostad, och för den lönen tror jag, att man kan få en för platsen lämplig person.

Herr Sven Andreasson: Jag har visserligen redan blifvit förekommen af Herr Carl Ifvarsson, men ber i allt fall få säga, att det kan vara svårt för en ledamot af Stats-Utskottet att, då ett förslag, som kommit från en afdelning inom Utskottet, behandlas af Utskottet in pleno, sätta sig emot en fråga, som kan vara mångsidig, och genast bedöma, huruvida det anslag, som äskas, kan vara behöfligt. Då man icke tilltror sig att afgöra detta, så vill man icke reservera sig. Här i Kammaren hafva ju äfven olika meningar framstälts. Det torde under sådana förhållanden icke vara förunderligt, om man i Utskottet icke genast kan sätta sig fullt in i frågan. Jag har redan förut i andra fall hört klandras att ledamöter i Utskottet icke reserverat sig, då de icke kunnat instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit; men jag för min del anser, att en utskottsledamot bör hafva sin fulla frihet att handla efter omständigheterna, i synnerhet då det rör en så liten fråga, som kommer från en utskottsafdelning, äfven om man icke reserverat sig, men dock hyst betänkligheter. Då enligt mitt förslag lönen för växtfysiologen skulle blifva så stor, att den skulle uppgå till 4,000 kronor, så tror jag att den skulle vara hög nog, i synnerhet om man tager i betraktande, att han skulle slippa sjelf hålla biträden. Jag har hvarken i Stats-Utskottet eller i Kammaren bestridt behöfligheten af anslaget, utan har endast velat, att man icke skulle taga till med en onödigt stor lön, enär detta skulle kunna inverka jemväl på andra löner. Herr Talman! jag vidhåller mitt förre förslag.

Herr Hedin: Under den förutsättning, Herr Talman, att de anspråk på växtfysiologens vetenskapliga duglighet och nitiska arbete man rimligtvis skulle kunna på honom ställa äro ungefär likartade eller jemförliga med de anspråk man ställt på den tjänsteman, som kallas fiskeriintendent, vill jag erinra om hvad som finnes anfördt på sidorna 68, 69, 70 och 71 af Stats-Utskottets föreliggande betänkande angående fiskeriintendents aflöning. Må hända kan detta bidra till bedömande af frågan om lämpligaste aflöningsbeloppet för växtfysiologen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talman gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 14—23.

Biföllos.

Punkten 24.

Lades till handlingarne.

Punkterna 25—36.

Biföllos.

Punkten 37.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 97, hade Herr A. V. Ljungman m. fl. föreslagit, att Riksdagen måtte ställa ett förslagsanslag af högst 30,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande för anläggning af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer i Bohuslänska skärgården, men hemställde Utskottet i förevarande punkt, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer Bohuslänska skärgården.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation afgifvits af Herr L. M. Nordenfelt, hvilken hemställt, att Riksdagen måtte såsom extra anslag, att utgå under år 1885, till Kongl. Maj:ts förfogande ställa högst 24,000 kronor för anläggning i Bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, dock under vilkor, att hushållnings-sällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: På samma gång jag ber få uttrycka min synnerliga tacksamhet till Stats-Utskottet för det tillmötesgående sätt, hvarpå Utskottet behandlat den nu till afgörande föredragna motionen, då Utskottet ansett saken vara i hög grad behjertansvärd och åtgärder nödiga från statens sida för beredande af medel till ifrågavarande, för sillfiskets främjande behöfliga anläggningar, så måste jag dock fästa Kammarens uppmärksamhet på några hithörande omständigheter, på det att Kammaren måtte bevilja åtminstone en del af det anslag, som i motionen begäres.

Till en början får jag nämna, att Herr Nordenfelts reservation inom medkammaren vunnit nästan enhälligt bifall. Jag tager för gifvet, att denna Kammare också vill visa sitt goda hjerta och bevilja ett obetydligt bidrag till bohuslänska fiskets upphjelpande. Det må väl vara en fullt riktig princip, som Utskottet följt, då Utskottet förklarar sig icke vilja tillstyrka anslag på förslag af enskilda personer. Men här föreligga särskilda förhållanden, som gjort, att man nästan varit tvungen att icke begagna den tidsödande utvägen att i vederbörlig ordning hänvända sig till regeringen. Fisket slog nemligen 1883 fel å rikets både vestkust och sydkust, och att vi under sådana

Angående
ifrågasatt
anslag till
anläggning
för sillfiskets
främjande af
behöfliga tele-
graf- och tele-
fonstationer i
Bohuslänska
skärgården.
(Forts.)

förhållanden icke gerna kunde nog tidigt vända oss till Kongl. Maj:t med en anhållan i ämnet, var ju naturligt; och, då sedermera, i November sistlidet år fisket slog till, var det ju för sent att till den stundande riksdagens början hinna anskaffa sådan officiell utredning af frågan, som Stats-Utskottet finner vara af nöden. Återstod då oss intet annat än att, för så vidt vi icke ville nöja oss med att vänta ett helt år, söka genom enskild motion vinna det åsyftade målet. Hade vi trott att Stats-Utskottet fäste så mycken vikt vid sakkunnige personers intyg, som, att döma af den nyss behandlade frågan om anslag till aflöning åt en växtfysiolog, synes vara fallet, så hade det varit en lätt sak att anskaffa många sådana intyg. Men vi ansågo det till fyllest, att vi lemnade upplysningar om huru man bedref saken i utlandet, huru man der med frikostig hand understödde fiskerihand- teringen och särskildt sökte främja den genom upprättande till dess förmån af telegrafiska förbindelser. Som af utskottsbetänkandet fram- går, har i Norge staten gjort jämförelsevis betydliga uppoffringar för att bereda fiskerinäringen fördelen af dylika förbindelser, och förra årets Storthing beviljade för budgetterminen 1884—1885 ensamt till arvoden åt de under fisketiden tjänstgörande telegrafisterna ett be- lopp af 18,000 kronor. Och sillfisket är verkligen en näring, som man måste anse vara i långt större behof än mången annan affär af det snabba samfärdsmedel, som endast telegrafn och till viss grad äfven telefonen kunna erbjuda. Sillen kan i färskt tillstånd icke utan allt för stor kostnad bibehållas i godt skick längre än allra högst två till tre dagar, och leveransaffärerna måste därför skyndsamt uppgöras. För avslutandet af sådana affärer kan man svårligen använda posten, emedan sillen skulle skämmas under den tid som åtgår, innan man med densamma bestämdt får veta, hvart den färska varan skall skic- kas. I England, der handeln med färsk fisk drifves i stor skala, af- slutas ock nästan alla hithörande affärer endast per telegraf. Då nu Riksdagen för bohuslänska sillfiskets upphjelpande icke beviljat det ringaste understöd, och detta fiske utan tvifvel är en näring, som kan blifva af stor betydelse för landet, tror jag det vara skäl att bifalla Herr Nordenfelts vid punkten fogade reservation, och detta bland annat just med anledning deraf, att den enligt Utskottets uttalande ställer i framtida perspektiv, att bidrag för ändamålet skola lemnas af länets båda landsting, hushållningssällskap och enskilde. De åt sillfiskerinäringen sig egnande enskilda personerna få dessutom nog i alla fall för ändamålet offra betydliga summor: de få bygga sillsalte- rier och andra verk för sillens beredning till handelsvaror samt be- kosta telefonledningar från statens telegraf- och telefonstationer till dessa sina verk samt derjemte, då en näring sådan som den ifråga- varande är ganska vansklig, vidkännas stora lärpenningar. Jag vill således hoppas, att Kammaren följer sitt goda hjertas maning och bifaller reservantens förslag utan hänsyn till några eljest häfdvunna och följda principer allenast därför, att i förevarande fall råda *undan- tagsförhållanden*, hvilka påkalla skyndsamma åtgärder från statens sida för denna närings upphjelpande.

I detta anförande instämde Herrar *A. Andersson* i Intagan, *A. P. Lind*, *G. Mellin*, *Hedin*, *Joh. Ohlsson*, *Hammarlund*, *Ekkeborgh*, *Söderblom*, *Ol. Melin*, *Wallberg*, *Svartling*, *Thorburn* och Friherre *Nordenskiöld*.

Vidare yttrade:

Herr Hammarberg: På grund af hvad Utskottet i frågan anfört — ehuru Utskottet icke synes mig hafva kommit till ett beslut, som står i rätt förhållande till dess premisser, ty det erkänner behovet af det begärda anslaget och förklarar, att det icke skulle motsatt sig dess beviljande, om kommunerna velat göra något åt saken — och med ledning jemväl af hvad reservanten anfört skall jag, med erkännande af det stora och nyttiga syftet i motionen, bedja att få förena mig i yrkandet på bifall till reservantens förslag.

Herr Öberg: Herr Talman! Bland näringar inom vårt land anser jag fiskerinäringen vara den af staten minst understödda. Fiskerinäringens idkare äro ock i allmänhet mindre bemedlade och jemväl vid utöfvandet af sin näring underkastade stora risker genom förlust af redskap m. m., hvarför de också hafva stora skäl att vänta någon uppmuntran från statens sida; och jag vill därför samt jemväl med afseende på den nytta, fiskerihandteringen genom anskaffande af födoämnen medför för landet, för min del understödja motionärens sak. De näringsämnen, som sill- och strömmingsfiskerna tillföra landet, äro också bland de billigaste, som kunna åstadkommas; och då man nu ofta får höra den frågan, på hvad sätt de billigaste födoämnen skola kunna anskaffas, afhandlas, är ju klart, att omförmälda fisken böra i någon mån befrämjas. Jag vill af dessa skäl yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till motionen; och jag gör det så mycket hellre, som jag anser billighet och rättvisa kräfva, att vi anordna så, att fiskerinäringens idkare komma i åtnjutande af samma bekvämligheter genom telegraf och telefon, som redan kommit andra näringsidkare till del och som redan i våra grannländer åstadkommit för befrämjande af deras fiskerinäring. För utöfvande af fisket på ett framgångsrikt sätt och för att kunna tillgodogöra sig dess frukter fordras ofta stor skyndsamhet i meddelande och erhållande af därför viktiga underrättelser, och telegraf och telefon äro ju härför de snabbaste medlen, medelst hvilka, i händelse de inrättades i skärgården, ej blott de fiskande kunde meddela sig med hvarandra utan äfven befolkningen i närheten erhålla underrättelse om fiskens ankomst, hvilken oftast är ojemn, så att stundom icke ens fångsten hinner tillvaratagas.

På de nu anförda jemte flera andra skäl, hvilka jag saknar för många att omständigare uttrycka, hemställer jag, att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla motionärens i ämnet framställda förslag.

Herr Nils Petersson: Utskottets motivering visar, hvilket motionären i sitt anförande äfven erkänt, att Utskottet icke varit ogyn-

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

*Angående
ifrågasatt
anslag till
anläggning
för sillfiskets
främjande af
behöfliga tele-
graf- och tele-
fonstationer i
Bohuslänska
skärgården.
(Forts.)*

samt stämmt mot hans förslag; och jag kan tillägga, att Utskottet behjertat denna fråga mera än hvad i dess motivering kunnat ådagaläggas. Endast i frågan om sättet, hvarpå man i förevarande hänseenden lämpligast borde gå till väga, har man varit tveksam. Det hufvudsakligaste skälet för Utskottets hemställan har legat i den omständigheten, att Bohusläns hushållningssällskap och landsting årligen åtnjuta af bräuvinsmedlen icke mindre än 138,000 kronor men ändå icke gjort mera för denna sak, som är af otantlig vikt ej blott för orten utan äfven för hela landet; och man kan icke nog förvåna sig öfver, att för en så betydlig industrigren så föga åtgjorts inom länet. Om denna näring vore ny, så att man icke hunnit att ändamålsenligt tillgodogöra sig den, skulle saken icke förvåna mig, men den har nu pågått på samma sätt under många år; och ehuru ingen väl lærer bestrida behofvet af bidrag från statens sida, utan gerna vill lemna sådant, synes dock saken besynnerlig och väl sådan, att på den kan tillämpas det gamla ordspråket: "hjelp dig sjelf, så hjälper dig Gud!" Vilja således blott vederbörande inom länet taga initiativ i frågan, skall säkerligen ingen vilja vägra anslag dertill från staten.

En annan sida af saken är, att det torde vara betänkligt, att staten inlåter sig på industriella företag. Om deremot ett bolag anlägger de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarne, blir företaget billigare och man får inga tjänstemän att aflöna och pensionera i framtiden. Skulle fisket en gång upphöra, så, om tjänstemännen vore anställda hos ett privat bolag, finge de söka sin utkomst på annat håll. Af jemväl detta skäl är det origtigt, att staten åstadkommer dessa anläggningar; den bör bidraga dertill men ingalunda sjelf vara anläggare. Utskottet har dessutom förklarat, att, om de ifrågasatta anläggningarne skulle befinnas oundgängligen nödvändiga och man inkommer till Kongl. Maj:t med ett antagligt förslag, Kongl. Maj:t väl lærer efter ompröfning kunna för detta år hjälpa med det nödvändigaste. Ehuru jag för min del är lifligt intresserad för sakens framgång, måste jag dock på nu anförda skäl för närvarande yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Det är naturligtvis i främsta rummet principiella skäl, som föranledt Utskottet att afstyrka motionärens förslag; men dertill kommer också, att Utskottet ansett en närmare utredning af frågan erforderlig. Det är nemligen icke säkert, att det sätt för upphjelpande af sillfisket i Bohuslän, som motionären föreslagit, är det bästa; han har föreslagit, att man för sagda ändamål skulle åstadkomma telegraf- och telefonanläggningar, men för fiskets befrämjande fordras äfven andra åtgärder af mångahanda slag, och hvilka man skall sätta i främsta rummet, har Utskottet i frågans närvarande skick icke kunnat bedöma. Nu synes emellertid, som om Kammaren skulle vilja anse det af motionären föreslagna sättet för sillfiskets befrämjande vara det rigtiga; och skulle den åsigten inom Kamrarna blifva allmän, är ju naturligt, att Stats-Utskottets skäl måste underkännas. Klart är ju också, att Utskottets välvilliga motivering antyder, att man vill befrämja detta fiske, fastän Utskottet an-

sett något uppskof vara nyttigt; men om Kammaren anser, att motionärens i det syftet afgifna förslag är riktigt, lärer väl också densamma vinna Kammarens bifall. Jag vill för den skull fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att i den reservation, till hvilken motionären yrkat bifall, förekommer den oegentligheten, att i densamma yrkas det begärda anslaget utgående redan under innevarande år, d. v. s. under ett år, för hvilket staten redan blifvit reglerad och fastställd. På sådant sätt brukar dock Riksdagen icke utan i särdeles viktiga fall tillvägagå. Jag kan icke heller föreställa mig annat, än att ett misstag i detta hänseende af motionären och reservanten begåtts, och att detta förhållande icke tillbörligen påaktats inom Första Kammaren; och jag vill därför i reservantens förslag, derest det eljest vinner Kammarens bifall, yrka den ändring, att deri årtalet 1885 utbytes mot 1886 eller det år, för hvilket staten nu skall uppgöras. Dessutom anser jag, att motionären borde kunna nöja sig med en mindre summa än den, reservanten föreslagit. Reservanten har nemligen hemställt, att hushållningssällskap, landsting, kommuner och enskilde skulle bidraga till de ifrågakända anläggningarne med allenast en fjerdedel af anläggningskostnaden. Jag anser deremot, att de böra lemna åtminstone tredjedelen, en fördelingsgrund, som i vissa andra fall blifvit antagen af Riksdagen; och med kannedom om hushållningssällskapets i Göteborgs och Bohus län rika tillgångar, tror jag densamma kunna icke blott förskjuta den nödiga kostnaden under år 1885, utan äfven lemna större bidrag, än reservanten föreslagit. Enligt tillgängliga statistiska berättelser uppbär Bohusläns hushållningssällskap och landsting af brännvinsmedel tillsammans årligen omkring 165,000 kronor. Det var naturligtvis med anledning deraf, som Utskottet ansett landstinget och hushållningssällskapet hittills hafva gjort alldes för litet för sillfiskets befrämjande i detta län; och det är märkvärdigt, att de institutioner för ett län, som hafva så rikliga tillgångar att använda för länets angelägenheter, icke gjort mera för denna viktiga näring, hvilken vunnit ett beaktansvärdt uppseende i hela landet; och denna anmärkning träffar icke minst den, som är länets främste styresman.

Stats-Utskottet har varit fullkomligt förvissadt derom att hushållningssällskapet bort och äfven kunnat åstadkomma något i och för lösningen af denna fråga, utan att i främsta rummet behöfva drifva fram densamma till Riksdagen.

För min del skall jag, då jag föreställer mig att Kammaren vill gå motionärens förslag till mötes, föreslå den förändring i motionärens yrkande, att siffran nedsattes till 20,000 kronor, och att årtalet 1885 förändras till 1886.

Herr Ekdahl: Äfven jag anser att något behöfver göras för ordnande af denna angelägenhet. Det är verkligen ett beklagligt förhållande, att sillen vid våra kuster nu uppköpes af norrmännen för att föras till Norge och der saltas samt sedermera återföras och förtryttas i Sverige, hvarigenom norrmännen få tillgodogöra sig de fördelar, som denna näring skulle komma att, väl ordnad, tillföra vårt land. Då

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

Angående
ifrågasatt
anslag till
anläggning
för sillfiskets
främjande af
behöfliga tele-
graf- och tele-
fonstationer i
Bohuslänska
skärgården.
(Förts.)

vår Telegrafstyrelse har att öfvervaka, att telegrafledningar anordnas på lämpligaste orter öfver hela riket, så borde väl ifrågavarande orter, der just ett verkligt behof af telegrafförbindelse med öfriga delar af landet förefinnes, komma i åtnjutande af samma fördelar, som andra orter redan ega, i synnerhet som Telegrafstyrelsen så att säga har monopol på dylika anläggningar och gör allt hvad den kan för att lägga hinder i vägen för den enskilda företagsamheten.

Jag vill således instämma i yrkandet att Kammaren må antaga herr Nordenfelts reservation med den förändring, att årtalet 1885 utbytes till 1886, eftersom staten för innevarande år redan är reglerad. Men om detta icke skulle vinna Riksdagens bifall, så hoppas jag dock, att regeringen tager ad notam den fingervisning, som Utskottet lemnat, eller att för ändamålet använda Telegrafverkets besparingar.

Jag yrkar sålunda bifall till Herr Nordenfelts reservation med den förändring deri, att orden "år 1885" utbytas till "år 1886."

Herr Ljungman: På samma gång, som jag för sakens vinnande, om nödigt, ändrar mitt förut gjorda yrkande derhän, att orden "år 1885" må utbytas mot "år 1886", anser jag mig böra nämna några ord såsom ytterligare skäl för detta mitt i öfrigt upprepade yrkande. Jag vill dervid fästa uppmärksamheten derå att, då Telegrafverket är en statens inrättning, så kan man icke gerna begära, att vårt hushållningssällskap skall bygga telegrafledningar åt nämnda verk. Det må vara sant, att hushållningssällskapet i Göteborgs och Bohus län är rikt, och att de åtgärder, som af detsamma hittills vidtagits för sillfiskerieringens främjande, icke varit sådana, som man haft skäl att önska; men det återstår, med hänsyn till nämnda fiskes förkofran, så ofantligt mycket för detsamma att åstadkomma utom de nu ifrågasatta telegrafförbindelserna, att dess verksamhet tages fullt tillräckligt i anspråk ändock. Det ligger för öfrigt icke inom sillfiskeriidkarnes i Bohusläns skärgård maktsfer att kunna förmå vare sig landshöfdingen eller hushållningssällskapet att med frågan taga någon vidare befattning, än dessa af egen drift finna för godt, och det torde, att döma af erfarenheten, ingalunda blifva tillfyllest. De ifrågasatta ledningarne skulle dessutom, enligt min åsigt, komma att skaffa staten rätt goda inkomster, och detta i allt större och större omfattning, ju mer fisket med tiden utvecklas, såsom t. ex. genom att underlätta sändningen af en högst betydlig del fiskerivaror på statens jernvägar, likasom staten väl också skulle få i någon mån ökade inkomster för telegrafens användning vid avslutande af leveransaf-tal. Vidare torde statsverket erhålla ökade inkomster genom skatter af de näringsidkare, hvilkas affärsverksamhet kan nå en eljest knappast möjlig utveckling genom de nu ifrågasatta anläggningarnes utförande.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derå, att åtminstone icke Riksdagen hittills i nämnvärd mån sökt att uppmuntra det nu å nyo yppade bohuslänska sillfisket. I motsats häremot beviljades på 1700-talet jemförelsevis kolossala belopp för att få nämnda fiske bragt till önskad utveckling, och denna gifmildhet bidrog också till att åt

näringsen då gifva en högelingen ökad betydelse; men nu är det helt anorlunda.

Man behöfver icke heller befara att ju icke både hushållningssällskapet och de enskilde näringsidkarne skola få göra tillräckligt stora uppoffringar, äfven om man icke söker tvinga dem att för näringsens främjande bygga telegraflinier i bohustlänka skärgården åt telegrafverket. Vi motionärer skola åtminstone göra hvad på oss ankommer för att förmå nämnda sällskap att icke spara sina krafter för den vidare utvecklingen efter för handen varande förhållanden af det bohustlänka sillfisket.

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer i Bohustlänka skärgården. (Forts.)

Herr Öberg: Som motionären nu ändrat sitt förra yrkande, ber jag för min del få inskränka mig till att anhålla om bifall till reservanten Herr Nordenfeldts förslag med deri föreslagna förändring.

Herr O. B. Olsson: Då denna fiskerinäring under de senare åren lemnat en välsignelserik fångst för dess idkare, men dessa i allmänhet lära befinna sig i mycket fattiga och torftiga omständigheter, så att de ej kunna göra några uppoffringar för den sak, hvarom fråga är, så synes det mig som staten borde träda emellan och afhjelpa det behof som här förefinnes, i all synnerhet som denna näring, om den får utveckla sig så som den har börjat, bör inom kort bereda landet ersättning genom ökade inkomster af så väl de nya telegrafanläggningarne, som af trafiken på dess jernvägar. Motionären har visserligen varit så tillmötesgående, att han, då han sista gången uppträdde, afstod från yrkandet om anslaget utgående under innevarande år. Det är också, såsom äfven blifvit nämndt, mera ovanligt att Riksdagen beslutar nya utgifter att bestridas under ett år, för hvilket statsregleringen redan en gång faststälts. Men undantag härifrån hafva dock förekommit, och mig synes det vara skäl att Riksdagen äfven för detta fall gör ett dylikt undantag, ty klart är att, om anslaget icke utgår i år, utan först nästa år, förlusten deraf icke bör blifva obetydlig. Om nu denna Kammare beslutar i olikhet med Första Kammaren, hvilken antagit Herr Nordenfeldts reservation, blir följden att frågan måste afgöras genom gemensam votering. Då jag emellertid anser en sådan alldeles öfverflödigt och talande skäl förefinns för reservationen, yrkar jag bifall till densamma utan förändring.

Herrar *Gust. Ericsson, V. Carlson* och *Joh. Johansson* i Stockholm instämde med Herr O. B. Olsson.

Herr Sven Nilsson anförde: Jag ber blott att få förtydliga mitt nyss gjorda yrkande. Reservanten — till hvilkens förslag motionären yrkat bifall — uppställer såsom vilkor för anslaget beviljande, att "hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde tillde anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst *en fjerdedel* af anläggningskostnaden", men i öfverensstämmelse med mitt förra yrkande att, som staten beviljar $\frac{2}{3}$ -delar af kostnaden, böra naturligtvis landsting, hushållningssällskap eller enskilde tillsläppa återstoden, och

Angående
ifrågasatt
anslag till
anläggning
för sillfiskets
främjande af
behöfliga tele-
graf- och tele-
fonstationer i
Bohuslänska
skärgården.
(Forts.)

följaktligen orden "en fjerdedel" utbytas emot *en tredjedel*, så att mitt yrkande således skulle komma att blifva:

att Riksdagen måtte såsom extra anslag, att utgå under år 1886, till Kongl. Maj:ts förfogande ställa högst 20,000 kronor för anläggning i Bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, dock under vilkor, att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidra med minst *en tredjedel* af anläggningskostnaden.

Beträffande motionärens anmärkning att telegrafledningars anläggande är uteslutande statens angelägenhet, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att Utskottet jemväl delar denna uppfattning, och hänvisar jag till motiveringen, der Utskottet säger att Kongl. Maj:t kan till sådana anläggningar lemna *understöd* för att få dem till stånd, och om man endast hade begärt sådant i detta fall, så hade motionärens anmärkning varit riktig, ty Kongl. Maj:t eger att af telegrafverkets besparingar utsträcka telegrafnätet huru vida omkring i landet som helst, så långt tillgångarne medgifva, men att begära särskildt anslag till en sådan anläggning, som är i fråga, är något alldeles ovanligt, och, så vidt vi känna i andra liknande fall, har staten ej bistått med mera än $\frac{2}{3}$ af anläggningskostnaden, och det är också för motionärens uttalade åsigt i denna del som Utskottet ryggat tillbaka. Och hvad den fiskeridikande befolkningen angår, så bör väl den vara lika nöjd, vare sig anslaget lemnas af staten eller af landstinget, hushållningssällskapet eller enskilde i länet. Likaså tror jag icke att någon förlust bör kunna uppstå genom antagandet af mitt förslag, om tiden för anslaget utgående bestämmes till nästa år i stället för detta år, ty så ohjelpamt lär väl icke hushållningssällskapet ändå vara, att det icke skulle försträcka nödiga medel för anläggningens utförande till dess att statsmedlen utfalla. Då jag således tror mig hafva goda skäl för mitt förslag, yrkar jag fortfarande bifall till detsamma.

Herr Hammarberg: Jag begärde ordet med anledning af den siste talarens yrkande att ifrågavarande anslag icke skulle beviljas att utgå förr än nästkommande år. Jag medgifver ock att något oegentligt ligger deri att Riksdagen beviljar ett anslags utgående under ett år, för hvilket statsregleringen en gång är afslutad, men då nu Första Kammaren har bifallit Herr Nordenfelts reservation, och ett undantag från den allmänna regeln väl bör kunna göras, då derigenom vinnes att den ifrågavarande anläggningen desto förr kommer till stånd, så anhåller jag att Kammaren måtte i likhet med Medkammaren antaga Herr Nordenfelts reservation.

Med Herr Hammarberg instämde Herrar *Granlund, Smith, Friherre Stackelberg, J. Andersson* i Knarrevik och *Olén*.

Herr J. Rundbäck anförde: Jag skall icke inlåta mig på sjelfva frågan, då den redan förut blifvit så utredd af motionären, hvars åsichter jag i detta fall delar. Men då här yttrats hårda ord rörande en

frånvarande person, nemligen att länets styresman och hushållningssällskapets ordförande icke skulle hysa några varmare sympatier, eller hafva ådagalagt verksamhet för fiskerinäringens upphjelpande inom Bohuslänska skärgården, så kan jag deremot försäkra herrarne, att denna näring — och den är betydlig i Bohuslän — likasom skogsodlingen med mycken värma och välvilja omfattas af länets styresman. Herrarne skola också icke tro att de anslag, som hushållningsskapet lemnat för de bohuslänska fiskeriernas förkofran, blott anvisats för utställningar, i hvilka hela landet egt taga del, utan högst betydliga belopp hafva dessutom kommit sjelfva näringens upphjelpande inom länet till godo. Jag beklagar att jag icke här liar tillhanda hushållningssällskapets utgiftsstat. Herrarne skulle då få se, att det är inga obetydliga summor, som anvisats till fiskerinäringen och att man försökt göra hvad man kunnat i den vägen. Men det är ett stort och omfattande fält man här har att arbeta på. Jag har vid ett annat tillfälle här lemnat en uppgift på den folkmängd, som lever af fisket i Bohusläns skärgård, och att den beräknas till 40,000 personer, och detta är icke blott invånare i Bohuslän, utan från många andra trakter kommer folk, som slår sig ned der och lever af fisket.

Man säger då att kommunerna borde lemna bidrag till de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarnes anläggande. Något sådant torde man dock icke kunna räkna på, ty icke kan man väl ålägga en församling att bidraga till en telefonledning t. ex. till en ö, som församlingen kanske icke har något att göra med, eller att lemna bidrag till en telefonledning, derför att dess slutpunkt är i församlingen, utan att denna af ledningen har någon vidare nytta, hvilken blott tillkommer den stora massan af fiskare och sjöfarande, som för tillfället uppehålla sig der. Att ålägga ett litet fiskläge att deltaga i kostnaden för en sådan ledning kan ej heller vara billigt.

Her Sven Nilssons antydningar mot länets styresman delas emellertid icke af Utskottet, utan Utskottet säger tvärt om: "Härmed har Utskottet icke velat antyda, att vederbörande hushållningssällskap och landsting i Bohuslän försummat att lemna fiskerinäringen derstädes betydande understöd". Hvad då beträffar landstinget, så må ej herrarne tro att det är synnerligen rikt. Det åtnjuter inga bidrag från Göteborgs stad och står långt ner på skalan i fråga om bidrag af bränvinsförsäljningsmedlen. Det får dessutom utbetala stora belopp, som gå till lasaretten och sjukhusen. Men att vilja på länet uttaxera sådana bidrag, hvarom här är fråga, hvad skulle herrarne säga derom, om man tillvägaginge på det sättet i herrarnes egna län?

Jag skulle också önska att herrarne välvilligt ville taga i betraktande, huvuvida icke anslaget, om det beslutes, finge utgå redan i år. Detta kan icke hafva någon inverkan på budgeten. Men säkert är, att, om telegraf- och telefonledningarne komma till stånd redan i höst, så att de äro färdiga till dess sillfisket tager sin början, derigenom skola uppstå stora fördelar. Det är icke så godt att börja arbetena nästa vinter, då de icke kunna blifva färdiga förr än fram på sommaren. Hvad den omständigheten beträffar, att hushållningssällskapet skulle kunna härtill lemna penningar, så får jag fästa uppmärksamheten på

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

Angående
ifrågasatt
anslag till
anläggning
för sillfiskets
främjande af
behöfliga tele-
graf- och tele-
fonstationer i
Bohuslänska
skärgården.
(Forts.)

att dess utgiftsstat redan är fastställd och det har för öfrigt icke mera penningar än det behöfver för anvisningar till andra ändamål. Det har visserligen penningar utlånta, men på sådana villkor, att man icke kan få in dem när som helst. Det har också lånat ut penningar till anskaffande af sillvadar o. s. v., hvilka icke heller kunna återbekommas när som helst.

Jag vågar emellertid vädja till herrarnes som jag hoppas och tror goda känslor för denna fiskerinäring och sillfiskets upphjelpande. Detta är en så stor sak, att den hjälp, som här ifrågasättes, om den kan befrämja framgång åt fisket, endast är en obetydlighet. Frågan gäller icke blott Bohuslän utan hela Sverige, och alltså böra alla hafva lika intresse som vi och vår ort af sakens framgång.

Jag yrkar bifall till det i reservationen framställda förslaget.

Herr Lyttkens: Af rena sparsamhetsskäl kommer jag till ett resultat, hvartill jag icke ofta brukar komma, nemligen till att bifalla en statsutgift. Jag anser nemligen denna telegrafinrättning alldeles nödvändig för sillfisket, och när detta fiske varit i tilltagande år efter år och så rikt som i år, är det min åsigt, att det skulle vara omöjligt för regeringen att underlåta att anlägga en telegrafledning längs dessa kuster. Då härtill kommer, att hushållningssällskapet icke lär hafva kunnat föranstalta om dylika anläggningar, enär dessa, då de upplåtas mot afgift till allmänhetens begagnande, äro ett statens monopol, synes det rent af blifva en besparing för staten, att nu på detta sätt detta rika hushållningssällskap, som har öfver 138,000 kronor i årliga inkomster till sitt förfogande, får en form, hvarunder det må kunna deltaga i kostnaden för dessa anläggningar, hvilket jag är fullt öfvertygad att det redan skulle hafva gjort, om det endast dertill haft rättighet. Jag yrkar på dessa grunder bifall till reservationen. Genom ett bifall till denna kommer visserligen anslaget att utgå redan i år, men sådant har händt flere gånger förut, i hvilket hänseende jag särskildt ber att få erinra om dyrtidstillägget till elementarläroverkslärarne, hvilket beviljades för samma år som det begärdes. För att bespara statsverket den del af anslaget, som hushållningssällskapet skulle komma att lemna och bereda detta sällskap tillfälle att, såsom det säkerligen vill, deltaga i detta för orten och hela riket nyttiga och nödvändiga företag, är det som jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Sven Nilsson: Jag vill blott fästa Herr Jöns Rundbäcks och Kammarens uppmärksamhet på, att jag icke i mitt förra yttrande uttalat något klander mot någon viss person därför att denne icke skulle hafva verkat för utveckling af *fiskerinäringen* i länet och vill ej, att en så vilseledande uppgift må få stå utan anmärkning i protokollet. Jag har sagt, att denna person icke verkat hvad han bort för *sillfiskets bedrifvande* i Göteborgs- och Bohuslän så som han bort göra, och skälen till detta mitt yttrande har jag haft i de af motiönären lemnade uppgifter, som till någon del jemväl återfinnas i Utskottets motivering. Jag hemställer nu, om Herr Jöns Rundbäck kan påstå att några af de medel som disponeras af landstinget och hus-

hållningssällskapet i detta län, blifvit använda särskildt till *sillfiskets bedrifvande i länet*. Det vore angenämt, om Herr Jöns Rundbäck kunde visa, att ifrågavarande person genom sitt inflytande med dessa medel verkligen gjort något för den nu ifrågavarande saken, och om han ej detta kan visa, torde jag icke hafva så alldeles orätt uti hvad jag yttrade, och mina ord få ej heller uppfattas annorlunda än som de nu blifvit återgifna.

Derjemte ber jag, medan jag har ordet, få erinra i fråga om anslagets beviljande för år 1885 eller 1886, att anslag till ökande af den redan fastställda statsregleringen beviljats endast under ömmande och trängande omständigheter; men sådana förefinnas icke nu.

Angående ifrågasatt anslag till anläggning för sillfiskets främjande af behöfliga telegraf- och telefonstationer i Bohuslänska skärgården.
(Forts.)

Herr Lönegren: Jag tror att ingen inom denna Kammare förnekar sillfiskets stora vigt och betydelse icke blott för Bohuslän, der det hufvudsakligen bedrifves, utan för hela landet; och då det synes vara konstateradt att denna näring erfordrar sådant understöd som nu är i fråga, för att man må kunna tillgodogöra sig de skatter hafvet skänker oss, torde det vara skäl att ju förr dess hellre lemna detta understöd. Derför, och på grund för öfrigt af de skäl, som af Herr O. B. Olsson m. fl. blifvit anförda, yrkar jag bifall till Herr Nordenfelts reservation, och således att det föreslagna anslaget må utgå redan detta år.

Herr *Örwall* instämde med Herr Lönegren.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan Herr Talmannen till proposition upptagit de särskilda yrkanden, som under öfverläggningen framstälts, biföll Kammaren den hemställan, som innefattades i Herr Nordenfelts vid punkten fogade, här ofvan omförmälda reservation.

Punkten 38.

Sedan Kongl. Maj:t i afgifven proposition föreslagit att till anordnande af en allmän skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886 måtte på extra stat för samma år anvisas och ställas till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 250,000 kronor, men Herr Friherre *R. Klinckowström* i Första Kammaren i motion N:o 9 på anförda skäl yrkat, att det ifrågavarande anslaget måtte af Riksdagen afslås, hemställde Utskottet under denna punkt att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen, för anordnande under år 1886 af en allmän skandinavisk industriutställning i Stockholm, på extra stat för samma år stälde till Kongl. Maj:ts förfogande — oberäknadt de 200,000 kronor, som Kongl. Maj:t ansett kunna beredas ur vissa allmänna fonder — ett belopp af 200,000 kronor; dock under vilkor *dels* att utöfver sålunda nämnda statsmedel ytterligare sådana icke finge för utställningens användas och *dels* att antingen Stockholms stad, mot rättighet att till ledamöter i utställningens styrelse invälja två personer, eller ock enskilde personer tillsköto 200,000 kronor samt derjemte, med befrielse derifrån för staten,

Angående anslag till anordnande af en skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886.

Angående
anslag till
anordnande
af en skandi-
navisk indu-
striutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)

öfvertoge ansvaret för betalningen af alla de medel, som för utställningen kunde komma att erfordras i tillskott utöfver hvad som blifvit beräknadt.

Inom Utskottet hade emellertid reservation emot denna Utskottets hemställan anmälts:

af Herrar Grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, Friherre *Fr. von Essen*, *K. O. Ljungqvist*, Grefve *E. C. A. Piper*, *F. F. Carlson* och *P. B. von Platen*, hvilka hemställt, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen till anordnande af en allmän skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886 på extra stat för samma år anvisade ett belopp för en gång af 200,000 kronor.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Statsrådet von Krusens tjerna: Utskottet har biträdt den af Kongl. Maj:t uttalade uppfattning, att hållande af en allmän industriutställning här i Stockholm är af viktiga samhällsintressen påkalladt. Utskottet har emellertid dels föreslagit nedsättning af det af Kongl. Maj:t äskade anslag, dels vid sitt tillstyrkande af visst anslag fäst några vilkor; och det är med anledning häraf jag ber att få yttra några ord.

Ofta har sagts och kommer väl äfven här i dag att upprepas, att man tröttnat på dessa industriutställningar — framför allt de allmänna — att de komma allt för ofta, att de tillskynda industridkarne mera kostnad än fördel, att de äro lyxuppvisningar, der föremål utställas, som icke äro afsedda att tillverkas för den stora förbrukningen, eller åtminstone att säljas för det pris, som blifvit dem å utställningen åsatt. Vore detta riktigt, skulle väl följden hafva blifvit, att de allmänna industriutställningarne upphörde. Erfarenheten jäfvar dock helt och hållet något sådant. Tvärtom, de allmänna industriutställningarne hafva alltjemt fortgått och antalet utställare är i oupphörligt stigande. För att nu endast fästa oss vid de två närmast föregående åren och innevarande år, så hade vi ju 1883 en allmän industriutställning i Kristiania och en verldsindustriutställning i Amsterdam, 1884 en allmän industriutställning för Italien i Turin, innevarande år hafva vi en industriutställning för Nordamerika i New-Orleans, en verldsindustriutställning i Antwerpen och en allmän industriutställning för Ungern och dess biländer Siebenbürgen, Kroatien, Slavonien i Budapest. Den sistnämnda erbjuder åtskilliga jemförelsepunkter med den, för hvilken Kongl. Maj:t nu af Riksdagen har äskat anslag. Den är i likhet med den nu ifrågasatta i Stockholm stäld i förening med en allmän landtbruksutställning, den är föranstaltad af ungerska regeringen, och landets hufvudstad har, i likhet med hvad som skett för den svenska utställningen, till densamma lemnat ett bidrag, utgörande, efter hvad mig blifvit upplyst, 50,000 gulden eller 75,000 kronor. Äfvenså har ungerska regeringen, alldeles såsom nu är fallet med den svenska, af Riksdagen begärt statsbidrag, ett bidrag af 600,000 gulden, motsvarande 900,000 kronor, och efter hvad jag

nyss erfarit har Ungerns andra kammare den 25 sistlidne Februari beviljat detta anslag.

Mine Herrar! Den omständigheten att antalet utställare är i ständigt stigande synes mig utgöra ett kraftigt bevis för att dessa industriutställningar icke tillkommit genom några konstlade medel, utan framkallats af helt naturliga förhållanden, deraf nemligen, att de befrämja industriens verkliga fördelar. Men, säger man, så snart endast några få inom en viss industrigren vilja deltaga i utställningarne, tvingas de öfriga inom samma industri att komma med och af den omständigheten att antalet utställare är stort följer således icke alltid att deltagandet är frivilligt eller att alla anse utställningarne vara till gagn för industrien. Vore emellertid öfvertygelsen om utställningars obehöflighet allmän, skulle ju detta ej kunna inträffa. Jag för min del vidhåller den uppfattning jag uttalat till statsrådsprotokollet, den att en allmän industriutställning, deri främmande nationer taga del, är för det land, der utställningen hålles, en synnerligen kraftig häfstång för utvecklingen af landets tillgångar i många riktningar. Till en sådan komma besökande från hela landet, från grannländerna och, med nutidens reslust och med de lätta kommunikationer, som nu finnas, från större delen af hela världen. Alstren af landets egen industri blifva derigenom allt mer och mer kända; ju mer de blifva kända, desto mer ökas deras afsättning; och med den ökade afsättningen vinnes möjlighet att kunna inom landet till samma pris och med lika godt utförande tillverka en mängd industrialster, som man förut måst hemta utifrån. På en sådan utställning har en industriidkare tillfälle att på ett ställe och på en gång se samladt allt det bästa, som inom hans fack kan åstadkommas, och denna åskådningsmateriel kan icke annat än öka hans insigter och sporra honom att utveckla sig i arbetsskicklighet och formfulländning. Detta har till följd att industriidkarne tillverka bättre varor, och detta åter kommer den stora, förbrukande allmänheten till godo. Men det är enligt mitt förmenande icke blott de materiella fördelarne, hvilka såväl utställarne som allmänheten hemta af en industriutställning, som här böra tagas i betraktande. Saken har äfven en annan sida. Jag har sett de allmänna industriutställningarne betecknas och karakteriseras såsom milstolpar, de der utvisa hur långt landets industri hunnit i utveckling. Kommer nu i vårt land en sådan industriutställning till stånd, så är jag viss, att vår industri skall väl häfda sin plats och att man skall komma till insigt om att den med stora steg gått framåt sedan 1866, då den sista allmänna industriutställningen här hölls; och deraf skall fosterlandet hemta ära och anseende.

Då jag således vitsordar industriutställningarnes stora nytta, vill jag derför visserligen icke hafva sagt att vid nutidens stora industriutställningar allt är såsom sig bör. Särskildt tror jag att prisbelöningssystemet, sådant det utvecklats sig, gifvit anledning till åtskilliga befogade anmärkningar. Men detta och annat dylikt äro detaljfrågor, som jag antager att den blifvande bestyrelsen får söka ordna på bästa sätt och de vidkomma ju icke saken i sin allmängiltighet.

Det är emellertid framför allt för den mindre industrien, för

*Angående
anslag till
anordnande
af en skandi-
navisk indu-
striutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
anordnande
af en skandi-
navisk indu-
striutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

handtverksindustrien, som jag tror att hållandet af en industriutställning här hemma vore af vigt, ty denna industri, hvars afsättning är baserad företrädesvis på vårt eget land, har icke kunnat och icke heller haft anledning att i större skala deltaga i de stora verldsutställningar i utlandet, som på senare tider egt rum, och alltsedan 1866, då den sista allmänna svenska industriutställningen hölls, har den således icke haft tillfälle att i större grad visa hvad den kan åstadkomma. Storslöjden, som hufvudsakligast har sin afsättning på utlandet och som för omsättningen inom landet har råd att genom agenter sprida kännedom om sina alster, kan icke i lika mån vara intresserad af en industriutställning här hemma. Jag är dock viss att, oafsedt det motstånd, som denna fråga rönt hos åtskilliga af storslöjdens representanter, detta dock icke skall hindra att, om en industriutställning kommer till stånd, äfven storslöjden deri skall deltaga och uppträda på ett för landet värdigt sätt. För vårt deltagande i de stora verldsutställningarne, hvilket som sagdt hufvudsakligen kommit storslöjden till godo, har representationen beviljat anslag till högst betydliga belopp. Så för att endast tala om de båda sista, 400,000 kronor till utställningen i Filadelfia 1876 och 200,000 kronor till pariserutställningen 1878.

Äfven en annan hufvudnäring har representationen tillgodosett med anslag till utställningar. Här beviljades nyss af denna Kammare ett anslag för år 1886 af 15,000 kronor till allmänna landtbruksmöten. Sådana hållas hvart femte år, och då anslaget under flera föregående år utgått med oförändradt belopp, understödjer således staten hvarje allmän landtbruksutställning med 75,000 kronor. Riksdagen har sålunda flera gånger lemnat betydliga belopp till de stora verldsutställningarne, hvilka belopp hufvudsakligen kommit storslöjden till del, och Riksdagen lemnar årliga bidrag till jordbrukets utställningar. Här är nu fråga om anslag till en utställning, som framför allt skulle komma den mindre slöjden till godo, och statsbidrag till dylikt ändamål har icke ifrågakommit sedan 1866 eller för nära tjugo år sedan.

Att kostnaderna för åstadkommande af utställningen äro betydliga, kan icke förnekas. Man har dock sökt sätta ned dem så mycket som möjligt. Kammaren torde ock af handlingarne hafva funnit, att det ursprungliga kostnadsförslaget minskats med ej mindre än 200,000 kronor. Att kostnaderna i allt fall blifva så stora, har förnämligast sin grund deri, att huru talrikt besökt utställningen än torde komma att blifva, de besökandes antal icke ens tillnärmelsevis kan blifva så stort som vid utställningar å platser, belägna invid de stora stråkvägarne på kontinenten, och det är försäljningen af inträdesbiljetter, som utgör den hufvudsakligaste inkomsten vid utställningar.

Det af Kongl. Maj:t äskade beloppet 250,000 kronor är af Stats-Utskottet föreslaget att nedsättas till 200,000 kronor. Huru önskvärdt vore att det större beloppet beviljades, torde ringa utsigter der till förefinnas, och det återstår då att söka ytterligare nedbringa kostnaderna, hvilket jag dock befarar näppeligen kan ega rum. Men hvad som efter mitt förmenande ligger största vigt på, om Kammaren verkligen vill befordra det fosterländska mål, man här afsett, är att Kammaren icke vid beviljandet af anslaget fäster de vilkor, som Utskottet

uppställt och hvilka jag befarar kunna vålla att hela företaget icke kan komma till stånd. Det kan ju icke förnekas, att utställningen skall för Stockholm medföra åtskilliga fördelar, men hufvudstadens kommunalrepresentation har också behjertat detta, när den såsom sitt bidrag till utställningen beviljat $\frac{1}{4}$ af den beräknade kostnaden, d. v. s., sådan kostnaden nu är bestämd, 150,000 kronor. Men, mine Herrar, en allmän industriutställning är ett företag, som länder hela landet till gagn, den är företrädesvis en statsangelägenhet, och att då gå så långt att fordra det Stockholms stad, om icke tillskott kan erhållas af enskilde, skall tillskjuta ytterligare 50,000 kronor och, hvad mera är, att Stockholms stad skall under samma förutsättning ikläda sig ansvar för den brist, som möjligen kan komma att uppstå, det är enligt mitt förmenande att fordra mera än billigt och, jag befarar, mera än hvad staden i något fall vill åtaga sig. Och om Stockholms stad eller enskilda personer icke skulle finnas benägna att lemna dessa 50,000 kronor, och Kongl. Maj:t icke kan nedbringa kostnaderna för utställningen, så är Kongl. Maj:t genom Utskottets andra vilkor förhindrad att fylla hvad som fattas af de fonder, Kongl. Maj:t disponerar. Att åter någon brist skall uppstå, tror jag för min del icke. De hufvudsakligaste kostnaderna för utställningen utgöras af utgifterna för byggnaderna, men beräkningen af dessa är grundad på redan inkomna entreprenadanbud. Hvad åter inkomsterna beträffar, äro desamma verkligen lågt beräknade emot hvad som skett vid dylika utställningar på andra håll.

Då hållandet af en allmän skandinavisk industriutställning blifvit äskadt af många industriens idkare och målsmän, då någon sådan utställning icke egt rum här i landet sedan år 1866 och då regeringen varit och är öfvertygad om, att det här gäller en fråga af synnerlig vikt för industrien och derigenom för hela landet, dess utveckling och dess anseende, har Kongl. Maj:ts regering ansett sig böra för företagets bringande till stånd äska Riksdagens medverkan. Vill Kammarren, såsom jag hoppas, lemna denna medverkan, bör Kammarren också bevilja de nödiga bidragen utan de vilkor Stats-Utskottet föreslagit, hvilka kunna äfventyra hela utställningens förverkligande.

Herr Wallberg: Jag har tagit mig friheten att begära ordet vid denna punkt för att söka klargöra fabriksföreningens i Halmstad ställning till frågan. Denna förening har nemligen blifvit särskildt omnämnd i detta betänkande såsom varande den enda, som bestämdt uttalat sig afstyrkande mot en industriutställning i Stockholm. När man blifver bjuden på ett stort gästabad, är det helt naturligt, att man måste kläda sig i högtidsdrägt. Gör man icke det, kan man riskera att blifva missaktad och får kanske stanna utanför. Många gäster tänka också inom sig: "jag skulle bra gerna vilja stanna hemma". Man kan hafva giltiga skäl dertill, helsoskäl eller annat, men man säger: "denna vänliga inbjudning kan jag icke underlåta att antaga, jag måste infinna mig, konvensansen fordrar det." På samma sätt förhåller det sig med allmänna utställningar och särskildt denna skandinaviska industriutställning. Jag är den förste, som är villig att

Angående anslag till anordnande af en skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886.
(Forts.)

*Angående
anslag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

erkänna både vänligheten och uppoffringen att inbjuda industriidkarne till ett sådant möte. Men, mine Herrar, en industriutställning visar i allmänhet icke en sann bild af landets industri. Den är tvärtom oftast mer eller mindre uppstyltad; den är förenad med skryt och prål och söker påtaga sig en högtidsdrägt, som icke alltid väl passar för vår allvarliga praktiska hvardagsdrägt. Hur går det väl till vid dylika utställningar? Jo, hvarje fabrikant anstränger sig hardt när öfver förmågan att tillverka något alldeles utomordentligt omsorgsfullt, och nedlägger derpå så godt som hela sin intelligens, och åsätter derjemte sina arbeten ett synnerligt billigt pris, som väcker förvåning hos både varukännare och prisdomare. Och fabrikanten blir prisbelönt af juryn. Men jag vet, att mången fabrikant, hvars varor blifvit en gång prisbelönda, förvarar dessa samma artiklar år från år och skickar dem från den ena utställningen till den andra. Den ena gången efter den andra har således samma artikel kunnat vinna pris och fabrikanten för densamma blifvit belönad. Jag skulle i detta afseende kunna anföra rent af vidunderliga exempel, men hvilka dock torde vara bäst att här förtiga. Jag vill ingalunda förringa eller bestrida nyttan af dessa industriutställningar, men jag skulle äfven å andra sidan kunna påvisa fall der dylika utställningar lända industrien till verklig skada. Hlär om må man emellertid aldrig så mycket tvista, men om ett deremot böra vi kunna vara ense, nemligen att dessa allmänna industriutställningar innebära en ganska stor portion humbug. De äro att förlikna vid ett briljant fyrverkeri; glädjen är kort och valutan ingen. Expositionen varar en helt kort tid, t. ex. några månader, och derefter nedrivs expositionsbyggnaderna och ingenting kvarstår. Få vi tro tidningarne, har man i Danmark med jubel och hån mottagit förslaget om en skandinavisk industriutställning i Stockholm och Folketinget har afslagit det begärda obetydliga anslaget af 20,000 kronor därför.

Men jag skall öfvergå till den påstådda nyttan för industrien af dylika utställningar. För min del skulle jag gerna vara med om föranstaltande af en permanent industriutställning såsom långt mera instruktiv och lärorik än en utställning sådan som den här ifrågasatta. En dylik permanent utställning skulle kunna visa oss industriens gång från råprodukten till den förädlade varan och de olika stadierna i denna utbildning, äfvensom de maskiner och andra hjälpmedel, som användas för den förädlade varans åstadkommande. Hålles ett sådant institut i nivå med industriens framsteg i in- och utlandet skall det samma blifva till stor nytta och handtverkaren skulle der kunna göra de studier, hvilka han måhända icke har råd att göra genom besök i utlandet.

Betraktar jag nu med hvilket intresse den ifrågasatta utställningen omfattas i vårt land och hvarom Stats-Utskottet i sitt utlåtande äfven yttrar sig, så befinnes, att af de fabriks- och handtverksföreningar, som yttrat sig i frågan, hafva 11 uttalat sig för och blott en emot utställningen. Men så vidt jag kan finna, hafva derjemte ett stort antal fabriks- och handtverksföreningar helt och hållet uteblifvit med svar å Regeringens förfrågan om deras önskan med afseende på

en sådan utställning Jag tror icke att i detta fall det gamla ord-språket, att den som tiger han samtycker, är tillämpligt, ty jag vet och det har blifvit mig sagdt att bland de omnämnda 11 fabriks- och handverksföreningar, som uttalat sig till förmån för utställningen, flere gjort detta med mycken motvilja. De hafva gjort det för skams skull, emedan de ansett sig icke kunna underlåta att antaga Regeringens vänliga inbjudning till utställningen, helst så stora summor derpå skulle kosta till industriidkarens bästa. De hafva ansett att de måste vara med, och jag vill icke förneka att vi i Halmstad burit oss minst sagdt oartigt åt, då vi afslagit inbjudningen. Taga vi i betraktande Fullmäktiges i Jernkontorets i Utskottsbetänkandet intagna skrifvelse af den 28 December 1883, i hvilket yttrande jag till fullo instämmer och anser, ehuru det blott afser jernhandteringen och bergsbrukets alster, tillämpligt å alla industrigrenar, finner jag att Jernkontoret der yttrar följande, som jag ber att få uppläsa: "att de väl icke kunde med visshet yttra sig om den större eller mindre grad af intresse, hvarmed förslaget om utställningen af bruks societetens ledamöter i allmänhet omfattades, men dock antog att utställningen icke skulle för den svenska jernhandterings idkare, som under en följd af år haft och fortfarande hade att kämpa mot svåra konjunkturförhållanden, medföra fördelar, uppvägande de kostnader, som dermed voro förenade, helst en utställning här antagligen icke torde kunna i någon afsevärd mån befordra det viktiga ändamålet att bereda ökad afsättning på utrikes ort af svenska bergsbrukets alster." Det är då ganska visst att till utlandet afgår icke mycket af våra svenska alster, ty de utländska tulltaxorna äro ett fullkomligt förbud mot våra alsters införande dit.

Här är också sagdt, att viktiga samhällsintressen påkalla utställningen. Ja, i detta fall erkänner jag min okunnighet; jag kan icke fatta hvilka dessa intressen äro. Så säger man, att den föreslagna tidpunkten är den lämpligaste. I detta afseende tillåter jag mig vara af aldeles motsatt åsigt; ty när hörde vi väl högljuddare klagomål från landtmännen öfver deras ställning, klagomål som enligt min tanke äro befogade? Man må vid denna riksdag fatta hvilka beslut som helst, men icke är det onda undanröjdt med nästa år; dertill behöfs nog längre tid. Jag finner därför den föreslagna tidpunkten ingalunda vara lämplig, ty det är en sanning att då landtmännen ha det trångt, hafva industriidkarne det ännu trängre, och erfarenheten har många gånger besannat denna sats.

Slutligen kommer Stats-Utskottet till den åsigt, att man kan ställa en enligt mitt förmenande stor fordran på Stockholms kommun. Det synes mig vara storartadt hvad Stockholms kommun redan gjort, då den erbjudit 150,000 kronor. Men nu fordras icke blott dessa 150,000, som ju är en småsak, då det betyder mindre för denna kommun, om den beviljar 150,000 eller 200,000 kronor, utan dertill att Stockholms kommun skall ikläda sig garanti för den förlust, som möjligen kan uppstå på hela affären, och denna kan icke kalkyleras. Vi hafva sett att bristen för verldsutställningen i Paris uppgick till 3 millioner francs. En sådan omfattning kan naturligtvis icke här komma i fråga, ehuru bristen nog kan blifva betydlig.

För öfrigt har jag fäst mig vid att i klämman begagnats samma

Angående anslag till anordnande af en skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886.
(Forts.)

*Angående
anslag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

taktik som i fjol, då det var fråga om anslaget till de Kongl. teatrarne; jag kan icke föreställa mig annat än att i denna kläm ligger, om ock i förtäckta ordalag, ett bestämdt afslag.

Jag skall på grund af hvad jag nu anfört bedja att få yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till reservanten Herr Nordenfelts förslag om afslag å Kongl. Maj:ts ifrågakvarande framställning.

Herr N. Petersson: Jag har icke kunnat instämna i vare sig Utskottets eller reservanternas förslag, utan har vid denna punkt särskildt reserverat mig. Jag har med ledsnad gjort det, då jag mycket väl unnar näringarne all hjälp, men jag tror icke någon sådan ligger uti den föreslagna industriutställningen. Jag skall därför bedja att i största korthet få redogöra för min åsigt i afseende på denna fråga. Jag tror verkligen, att dessa industriutställningar i allmänhet nära nog öfverlevat sin tid. Det är med dem som med allt annat, de hafva sina perioder att genomgå. De kunde vara ändamålsenliga på sin tid, men numera hafva industriidkarne för afsättning af sina alster andra utvägar att göra sig kända, och dessa utvägar anser jag vida lättare, bättre och mindre kostsamt leda till målet. Det kan ske t. ex. genom annonsering, affischering eller genom handelsresande som utbjuda sina varor och tala därför så godt de kunna.

Hvad beträffar tidpunkten för denna utställning delar jag den föregående talarens åsigt, att denna icke är väl vald, då vår industri och våra näringar i allmänhet lida af stort betryck; jag tror icke att det då är skäl tillstålla någon fest för så orimligt stora uppoffringar, som ovilkorligen äro förenade med en industriutställning. Jag instämmer äfven deruti med den förre talaren, som säkerligen i denna sak har ofantligt mycket större sakkännedom än jag, att detta blefve en fest, som icke vore på sin plats, då industrien är i en så betryckt ställning. Vore här fråga endast om det föreslagna beloppet, så vore det icke så mycket att fästa sig vid, ehuru summan är ganska stor; men man måste dertill lägga de uppoffringar, som industriidkarne måste göra, för att kunna uppehålla sig i hufvudstaden och de stora lefnadskostnaderna under tiden samt de onödiga uppköp, som äro ett oundgängligt bihang till dessa utställningar. Vi svenskar äro i allmänhet fallna för att lefva öfver våra tillgångar, och de, som besöka industriutställningen, skola nog köpa en mängd onyttiga saker för att hafva något minne från utställningen, äfven om inköpet icke sker i utställningslokalen, utan kanske oftare i någon handelsbod.

Man har sagt att denna utställning icke är afsedd för den stora industrien, utan för den lilla. Ja, det kan man säga för att anslå känslan, men i verkligheten tror jag att så icke är förhållandet. Den mindre industrien har sin bestämda plats hos hushållningssällskapen; der har den sitt verksamhetsfält. Låt den därför förblifva der, ty vid en utställning sådan som den nu ifrågasatta kan den icke spela någon roll.

Härtill kommer en annan sak, som äfven af den föregående talaren berörts, nemligen det stora slöseri, som ligger i att för ett enda tillfälle uppföra en stor och kostsam utställningsbyggnad. Vi se af förslaget, att kostnaden för uppförande och inredning af utställnings-

byggnaden efter afdrag af det pris, som kunde betingas vid försäljningen af densamma, skulle uppgå till 860,000 kronor. När man sålt byggnaden, skulle man således göra en ren förlust på 860,000 kronor. Hvarför kan man då icke för det priset uppföra en solid byggnad och sedermera låta den stå kvar? Icke är Sverige så tätt bebygdt, att vi icke hafva plats för en permanent utställningsbyggnad, som äfven efter utställningens slut skulle kunna blifva till någon nytta. Men det skall ingå i planen att uppföra en stor byggnad för endast några få månader.

Jag har nu sagt hvad jag ville säga. Då jag är öfvertygad att många ledamöter komma att yttra sig efter mig, har jag blott i kort-het velat uttala den åsigten, att hur gerna jag än vill vara med om att hjälpa vår industri, så nödgas jag dock, då jag icke är öfvertygad om att detta sker genom anordnande af en sådan utställning som den nu ifrågasatta, yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: För en stund sedan talade vi om åtgärder till jordbrukets befordrande. Då var det en landbruksingeniör, som uppträdde deremot. Nu tala vi om en åtgärd till industriens utveckling och då är det en stor industriidkare, som uppträder emot denna åtgärd. Detta är ett besynnerligt förhållande.

Om Sverige skall hafva någon framtid, så måste det enligt mitt förmenande, blifva ett industriidkande land. Vårt läge nära polen, våra långa vintrar, som göra vår jord otillgänglig för en stor del af året, våra många vattenfall, vår tillgång på skog, våra metaller, allt inbjuder oss att vara det. Vårt folk har dessutom, man må säga om det hvad som helst, en intelligens, som icke förnekar sig just i dylika saker. Jag har genom omständigheternas tvång och såsom tillhörande ett län, der industrien har kanske större anläggningar i allmänhet, åtminstone mera allmänt spridda, än i något annat län vunnit erfarenhet härom. I Elfsborgs län är det nemligen hufvudsakligen den lilla industrien som arbetar, om också understödd af förlagsgivare. Jag har under en lång tid varit med der och lärt känna den industriidkande befolkningen, dessa små brukare på industriens område; jag har sett den intelligens de utvecklats, de framsteg de gjort och de uppfinningar hvar och en i sitt yrke bragt i dagen; och jag måste erkänna att jag blifvit synnerligen förvånad. Man behöfver göra så ytterst litet för dem i fråga om upplysningar och i att leda dem in på uppfinningsområde. Det händer t. ex. icke så sällan att personer, som bevestat söndagsskolan ett eller ett halft år, helt plötsligt förevisa en ångmaskin som de sjelfva på egen hand gjort. Skulle vi verkligen då, mine Herrar, hafva hjerta att, när Kongl. Maj:ts förslagit en åtgärd, som otvifvelaktigt är till dessa personers bästa, sätta oss deremot. Ty, de stora fabriksidkarne må säga hvad de vilja; det är för de mindre, som dessa utställningar äro mest nyttiga. Hufvudsaken är, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet nyss sade, att desse mindre handverkare, som icke kunna följa med de vetenskapliga uppfinningar som meddelas i lärda verk, må hafva

Angående anslag till anordnande af en skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886.
(Forts.)

*Angående
ans ag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

någon ersättning härför, isynnerhet som de ofta ega den hastiga uppfattning och den säkra blick, att om de få se en icke alltför konstig maskin, så äro de färdiga att genast göra efter densamma. Det är just den åskådningsmateriel, hvilken utställningen erbjuder, som är för denna befolkning af stor vigt. Man hör ofta talas om »arbetarne». Vissa personer föra detta ord jemt på tungan. Jag hör icke till deras antal; men här ber jag att få föra arbetarnes talan, ty här är det deras rätt som ifrågakommer.

Då utställningar hållits i vårt land, så väl i Stockholm som på andra orter, har Elfsborgs läns hushållningssällskap städse anslagit medel åt ett antal arbetare, för att de skulle kunna besöka dessa utställningar och af dem draga nytta, hvilket jag ofta sett att de också hafva gjort. Detta om sjelfva arbetarne. För de mindre näringsidkarne är en utställning lika vigtig. De större fabriksagarne hafva sina agenter, sina upplagsplatser och försäljningsbodas på olika ställen i landet; dock, det är i synnerhet genom dessa agenter som de afsätta sina varor — något som de mindre industriidkarne icke göra och icke kunna göra. Men just derföre äro det för desse senare industriutställningarna nyttiga.

Jag påminner mig ganska väl den sista utställningen i Borås. Personer från olika delar af landet kommo dit och besågo de produkter, som der exponerades. En af köpmännen sade till mig: »kunna sådana saker verkligen göras hos oss? Vi hafva icke haft en aning om att något sådant kan tillverkas i Sverige, men då det finnes, så skola vi visst icke underlåta att göra våra requisitioner.» Det är tyvärr så, mine Herrar, att industrien i Sverige ännu är så ny och handeln — jag måste erkänna det — så föga utvecklad, att idkarena af dessa tvenne näringsgrenar icke hafva riktigt reda på hvarandra. Men under sådana förhållanden äro just utställningarna mötesplatser för köpmännen å den ena och industriidkarne å den andra sidan. Om man derigenom vunne att en eller annan köpman finge se att han här i landet kan köpa saker, som han annars skulle hafva införskrifvit från utlandet, så vore dermed mycket vunnet för vår industris utveckling.

Den förste talaren yttrade, att de fabriksföreningar, som tillstyrkt utställningen, hade gjort detta mera af konvensans och derföre att de icke kunde undgå att göra det. Ja, är det så, då må jag säga att känslan för konvensansen har varit mycket allmän. Det finnes icke en enda större stad, der icke fabriks- och handtverksföreningarna yttrat sig för en sådan utställning som den nu föreslagna. Stockholm, Norrköping, Malmö, Jönköping, Örebro, Gefte, Karlstad, Eskilstuna, Göteborg m. fl. — herrarne ursäkta — att jag icke räknar upp dem alla hafva uttalat sig för utställningen. Det är endast Halmstad äran tillkommer att hafva afstyrkt förslaget derom; och då är det icke underligt att ordföranden i deras fabriksförening här yttrat sig i samma syftning.

Man har sagt att vid sådana utställningar anstränga sig fabrikanterna allt hvad de kunna. Ja, det är just det de skola göra. De böra anstränga sig af alla krafter. Det är hvad den nyare tiden for-

drar såväl inom industrien som på andra områden. Kunna utställningarna uppmuntra här till, så äro de förträffliga blott såsom sådana. Man har vidare talat om att mycken humbug skulle existera vid dessa utställningar. Jag vet icke om någon humbug är förenad med klädes-tillverkningarna i Halmstad. Det vore ledsamt, om så vore förhållandet. I allmänhet tror jag att, om menniskorna producera det bästa de kunna, så är detta icke humbug. Om de stora fabrikanterna göra detta i hvardagslag, kan jag icke svara för; men det är i alla fall nyttigt såsom åskådningsmateriel, att så väl arbetare som fabrikanter må komma i tillfälle att se de vackraste och bäst gjorda arbeten, som kunna åstadkommas.

Jernkontoret har yttrat att för *jernhandteringen* kan en dylik utställning icke vara af någon särdeles nytta. Det är möjligt att så är förhållandet. Vi veta ju att vår jernindustri hufvudsakligen arbetar för export till utlandet och man kan väl icke begära att tusentals utländingar skola infinna sig här för att se hvad vår lilla utställning kan hafva att bjuda på. Jag tror likväl att en utställning, sådan som den här ifrågasatta, skall vara mycket gagnande för våra mekaniska verkstäder och möjligen visa dem, som nu oupphörligen inköpa sina lokomobiler och redskap från England. Jag är protektionist, det veta ju herrarne, och jag tycker derföre mera om att se svenska varor här i landet, än att vi öfversvämmas af de utländska.

Den siste ärade talaren sade att vi icke skola tillställa några fester. Nej, det är sant! Jag är ingen vän af fester. Om utställningen hade endast ett sådant syfte, så skulle jag vara den första att afstyrka alla anslag till densamma. Men jag tror och hoppas att festerna likväl blifva bisaker, och det hufvudsakliga är, att industriidkare och köpmän kunna mötas och att arbetarne må blifva i tillfälle att se de bästa och vackraste produkter, som kunna åstadkommas här i landet.

Att vi skulle få en permanent utställning, deri instämmer jag med den förste ärade talaren; jag anser att det skulle vara af särdeles stor nytta, om vi kunde få en sådan varaktig utställning, som han förordade. Men hvarför skulle icke den nu frågavarande industriutställningen kunna utgöra början till en sådan permanent utställning? Jag påminner mig, t. ex. att det industrialpalats, som på 1850-talet uppfördes i Paris, ännu står kvar och användes till en sådan permanent utställning. Och detsamma har inträffat äfven på ett och annat ställe här i landet. Jag var sjelf med om utställningen i Karlstad, och derstädes står ännu kvar det hus, som uppfördes till utställningen, såsom en permanent utställningslokal. Jag hoppas och skulle önska, att de byggnader, som komma att uppföras till nu ifrågavarande industriutställning, måtte byggas så, att de kunna tjena till en permanent utställningslokal, der industriidkare kunna utställa sina varor; jag hoppas och skall för min del på det varmaste tillstyrka, att man vidtager åtgärder till åstadkommande af en sådan utställningslokal.

Hvad angår det anspråk Utskottet ställt på Stockholms stad, instämmer jag med hvad Herr Statsrådet och Chefen för Civildeparte-

*Angående
anslag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

mentet yttrat. Vi hafva, mine Herrar, redan en gång förut, nemligen i fjol, i fråga om Kongl. teatrarne »tagit ett tag» med Stockholms kommun, i det vi sade: »vi betala och I skolen lemna fyllnaden»; men det gick icke, Stockholms stadsfullmäktige voro icke benägna att gå i borgen. Detta är för öfrigt ett dåligt system — jag har sjelf fått betala för mycket derpå. Jag tror icke, att det är representationen värdigt att, då staten, för befrämjande af landets industri, vill göra en uppoffring, säga åt Stockholms stad — dess industri må vara huru stark och blomstrande som helst, den kan dock icke representera industrien uteslutande — att vi äro villiga betala 200,000 kronor mot det att Stockholms stad tillskjuter ett lika belopp och åtager sig ansvaret för hvad som kan komma att brista i det beräknade kostnadsförslaget. Det kostnadsförslag, som finnes i betänkandet omförmäldt, å 965,000 kronor, synes mig vara så tillfredsställande, att jag skulle kunna instämma med herrar reservanter deri, att Riksdagen skulle kunna förutsätta, att något vidare anspråk icke kunde komma att göras. Det händer ofta i vårt land, då vi skola hafva något, att vi braska åstad för starkt. Vi skola hafva allt så pråktigt, att det icke står i rätt förhållande till våra tillgångar. Om vederbörande veta, att de icke hafva mera än nära 1,000,000 kronor att disponera, så böra de väl kunna reda sig; vilja de icke ombesörja en exposition, då de hafva 1,000,000 kronor i tillgångar utan att öfverskrida beloppet, så må de sjelfve gerna få bära bördan för det öfriga. Jag är så säker på, att man med dessa medel kan, om man vill iakttaga sparsamhet, åstadkomma denna utställning, att, om jag finge arrangera den, jag skulle vilja snart sagdt sjelf öfvertaga ansvaret för bristen. Jag har sjelf åtskilliga gånger stält till dylika industriutställningar och vet, att man kan göra det billigt; och det är denna goda vilja, som man bör få förutsätta hos komiterade. Det är ju dessutom förut upplyst, att vi icke på 20 år eller noga räknadt 19 år, det vill säga sedan år 1866, haft någon industriutställning. Man har sagt, att tiden för dylika utställningars hållande numera skulle vara förbi; men jag har svårt att tro det, då i hela världen hållas industriutställningar, såsom fallet varit inom några år i Paris, Wien, Amsterdam med flera städer. Äfven i Köpenhamn hölls ju för några år sedan en dylik, och nu, när regeringen föreslår, att en dylik skulle hållas i Sverige i sammanhang med ett allmänt landtbruksmöte, för att ådagalägga den innerliga förening, som eger rum mellan jordbruk och industri, skulle vi säga »nej, non possumus, vi vilja icke göra något för industrien!»

Då Första Kammaren redan bifallit reservanternas förslag, och beviljat 200,000 kronor under förutsättning att saken dermed är slut, så hoppas jag, att denna Kammare, der jordbruket företrädesvis är representeradt, måtte visa sig ega så mycken behjertighet för industrien, så mycket deltagande för arbetaren och så mycken kärlek för landets heder, att den beviljar detta anslag utan att dervid fästa något vilkor om tillskott från Stockholms stad.

Herr J. H. G. Fredholm: Ehuru denna fråga står i nära samman-

lang med Stockholms stads intressen, ber jag herrarne vara öfvertygade om, att det icke är företrädesvis på grund af min egenskap af representant för denna stad, som jag nu begärt ordet, utan därför att jag är viss om att en sådan utställning medför nytta — och stor nytta — för hela vårt lands industri. I betraktande af den långt framskridna tiden vill jag dock underlåta att framhålla skälen för denna min uppfattning, och kan jag så mycket hellre göra detta som Herr Chefen för Civildepartementet här redan på ett synnerligen tillfredsställande och uttömmande sätt angifvit skälen, hvarför en utställning bör ega rum.

Det är emellertid med verklig ledsnad, som jag hört en af vår industris representanter här uppträda mot nyttan och nödvändigheten af denna utställning. Jag beklagar detta så mycket mer, som samme person är, såsom jag tror, en af "svenska arbetets vänner" och det oaktadt kan han säga sig vara okunnig om, hvilka samhällsintressen befrämjas genom dylika industriutställningar. Det svar, som derpå kan och bör gifvas är helt enkelt. Det är genom sådana utställningar tillfälle beredes det svenska arbetets män att få sina produkter uppmärksammade af svenska folket och derigenom förvänta de ett sådant allmännare intresse för industrien, hvilket hos dem kan väcka hopp och tro på framtiden. Man hör så ofta klagas öfver svenskens benägenhet för det utländska, och detta oaktadt man alltjemt framhåller det svenska arbetets öfverlägsenhet i godhet och värde. Men hvad är denna utställnings ändamål, om ej just det att bereda industriens idkare tillfälle att på ett åskådligt sätt ådagalägga för det svenska folket, att våra egna industrialster väl kunna mäta sig med utlandets samt att genom utbredande af denna öfvertygelse bortarbeta en hos oss rådande fördom?

Man har sagt, att det bedrifves mycken humbug vid industriutställningarne, och det kan väl i viss mån vara fallet; men måne ej alltid någon humbug följer i släptåg med stora saker. När det gäller sådana, bör man dock ej för bisakernas skull förbise hufvudändamålet, som här är att hos svenska folket utbreda kärlek till svensk industri. Vidare yttrades, att industriutställningarne voro fester, vid hvilka industriidkarne nödgades uppträda i högtidsdrägt. Ja, väl vore *det* en sann högtid, då svenskt arbete blefve uppskattadt af svenske män, och det vore väl ej för mycket, om vid sådana tillfällen industriens idkare klädde sig i högtidsdrägt, synnerligast då en sådan stund icke kommer oftare än hvarje 20:de år. Man kan då med skäl hafva anledning att högtidligen fira densamma.

Slutligen har framhållits, att man skulle kunna vinna det åstundade målet på ett annat sätt, såsom t. ex. genom en permanent utställning, och att detta vore det bästa sättet att gagna industrien. Jag är villig att erkänna detta, men då här lika väl som annars ofta är fallet "det bästa är fiende till det goda", så handlar man utan tvifvel mest praktiskt, om man nu understödjer åstadkommandet af en industriutställning, sådan den blifvit föreslagen.

På denna grund skulle jag naturligtvis helst vara benägen att understödja det af Kongl. Maj:t i frågan framställda förslaget, men

Angående anslag till anordnande af en skandinavisk industriutställning i Stockholm under år 1886.
(Forts.)

*Angående
anslag till
anordnande
af en skan-
dinavisk in-
dustriutställ-
ning i Stock-
holm under
år 1886.
(Forts.)*

underlåter detta, emedan detsamma fallit i Första Kammaren. Tillika får jag på det bestämdaste inlägga min protest mot den förändring af Kongl. Maj:ts förslag, som Utskottet vidtagit. I egenskap af representant för Stockholms stad kan jag nemligen på inga vilkor skänka min röst för bifall till ett förslag, som har för afsigt att ikläda den kommun jag representerar risker inom obestämda gränser. Under sådana förhållanden återstår för mig intet annat än att yrka bifall till reservanternas förslag, hvilket jag så mycket hellre gör, som detta förslag redan vunnit Första Kammarens bifall med en högst betydlig majoritet.

Till sist vill jag blott uttala den förhoppning, att herrarne må behjerta denna viktiga fråga. Väl må det vara sant, att, såsom man här frambållit, det finnas industriidkare, som äro obenägna för alla utställningar, emedan de anse sig af dem ej hafva någon nytta. Men äfven om jag icke vill jäfva detta påstående, så vågar jag dock på grund af den beröring jag haft med flere af vårt lands industriidkare försäkra, att det finnes ett stort antal sådana, som entrüget påyrka att blifva satta i tillfälle att visa hvad de kunna åstadkomma.

Häruiti instämde Herr *Grafström*.

Då tiden nu var långt framskriden och flere talare anmält sig vilja afgifva yttranden i det förevarande ämnet, afbröts öfverläggningen för att fortsättas klockan 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas.

§ 7.

Anmäldes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

N:o 9, till Konungen angående de föreskrifna sammandragen af enskilda, med statsbidrag understödda jernvägsaktiebolags räkenskaper; och

N:o 10, till fullmäktige i Riksgäldskontoret, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1884 års riksdag.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter klockan $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.